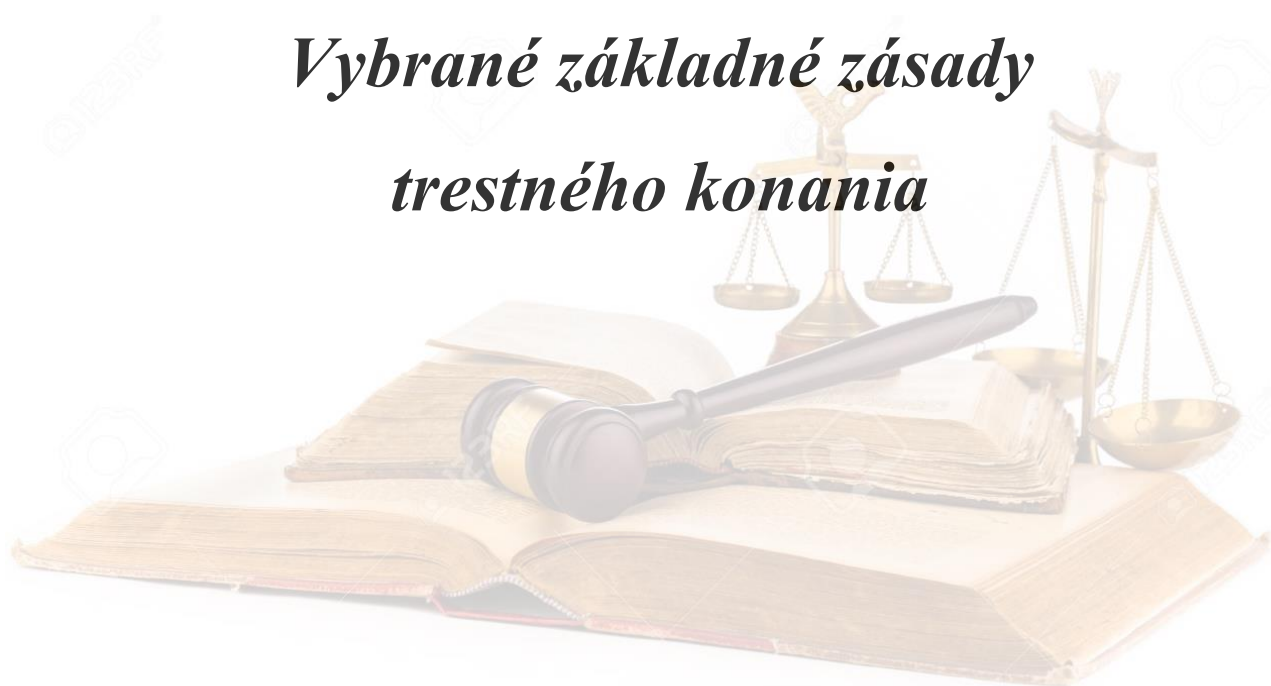

doc. JUDr. Eva Szabová, PhD., univ. prof.

Pracovný zošit z Trestného práva procesného I

Vybrané základné zásady trestného konania

Trnavská univerzita v Trnave

Právnická fakulta

2025

TRNAVSKÁ UNIVERZITA V TRNAVE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

PRACOVNÝ ZOŠIT Z TRESTNÉHO PRÁVA PROCESNÉHO I
VYBRANÉ ZÁKLADNÉ ZÁSADY TRESTNÉHO KONANIA

EVA SZABOVÁ

TRNAVA 2025

Autor:

doc. JUDr. Eva Szabová, PhD., univ. prof., 2025

ISBN: 978-80-568-0777-4

Obsah

1. Úvod do problematiky základných zásad trestného konania	6
2. Základné zásady trestného konania a pojem trestné konanie.....	8
2.1 Trestné konanie – časová os	10
2.2 Preverenie vedomostí o priebehu trestného konania	11
3. Ne bis in idem ako základná zásada trestného konania.....	13
3.1 Zákaz dvojitého stíhania a charakter konania, na ktoré ho možno uplatniť	13
3.2 Podmienky pre uplatnenie zákazu plynúceho zo zásady ne bis in idem	16
3.3 Výnimka z uplatniteľnosti zásady ne bis in idem.....	17
3.4 Zjednodušená schéma vysvetlenia podstaty zásady ne bis in idem	19
3.5 Praktický príklad k zásade ne bis in idem	20
3.6 Zásada ne bis in idem v európskej judikatúre	24
3.6.1 Rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie	24
3.6.2 Rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva	26
4. Zásada nemo tenetur se ipsum accusare	29
4.1 Nemo tenetur v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva.	
Teória charakteru dôkazu	29
4.2 Nemo tenetur v judikatúre Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.	
Teória aktívnej kooperácie	31
4.3 Teória aktívnej kooperácie v judikatúre Najvyššieho súdu Slovenskej republiky	34
4.4 Praktický prípad na overenie poznatkov z problematiky ne bis in idem	
a nemo tenetur se ipsum accusare	36
5. Zásada legality a zásada oportunity.....	39
5.1 Výnimky zo zásady legality	40
5.2 Prvá skupina výnimiek zo zásady legality.....	40
5.3 Druhá skupina výnimiek zo zásady legality	47

5.4 Praktické prípady k zásade legality a oportunity.....	48
Zoznam literatúry	52

1. Úvod do problematiky základných zásad trestného konania

Základné zásady trestného konania predstavujú vedúce právne idey, na ktorých je vybudované celé trestné konanie ako aj činnosť orgánov činných v trestnom konaní a súdov, ktorá je realizovaná v jeho rámci. Bez znalosti základných zásad trestného konania nemožno pochopiť podstatu trestného konania, význam jeho inštitútov a štádií, nemožno porozumieť ustanoveniam Trestného poriadku a správne ich aplikovať v praxi. Všetky základné zásady trestného konania tvoria harmonickú sústavu, navzájom sa dopĺňajú a podporujú.¹ Základné zásady trestného konania sú ukotvené v ustanovení § 2 Trestného poriadku (ďalej len „TP“). V súvislosti s predmetnou právnou úpravou je dôležité ozrejmiť, že ide o základnú právnú úpravu, ktorá poskytuje len základné legislatívne vymedzenie jednotlivých zásad. Základné zásady sa totiž následne odzrkadľujú v nasledujúcich ustanoveniach Trestného poriadku, kde nachádzajú svoje precizovanie. Príkladom môže byť pohľad na zásadu ústnosti, ktorá je v rámci základnej právnej úpravy ukotvená v ustanovení § 2 ods. 18 TP, pričom táto pomerne stručná právna úprava je následne konkretizovaná v ustanoveniach Trestného poriadku venovaných priebehu dokazovania na hlavnom pojednávaní, pričom poukázať možno osobitne na ustanovenia § 258 TP a nasledujúce.

Zásady trestného konania možno rozdeliť do nasledujúcich troch skupín:

1. Zásady spoločné pre celé trestné konanie. Do tejto skupiny patria:

- a) zásada riadneho zákonného procesu,
- b) zásada primeranosti,
- c) zásada zabezpečenia práva na obhajobu,
- d) zásada kontradiktórnosti,
- e) zásada spravodlivého prejednanía veci,
- f) zásada verejnosti,
- g) zásada spolupráce so záujmovými združeniami občanov,
- h) zásada ochrany práv poškodeného

2. Zásady začatia konania. Do tejto skupiny patria:

- a) zásada oficiality,
- b) zásada legality,
- c) zásada ne bis in idem,

¹ Čentíš, J., Kurilovská, L., Šimovček, I., Burda, E. a kol.: Trestný poriadok I. § 1 - § 195. Bratislava : C. H. Beck, 2021, s. 6

- d) zásada oportunity,
 - e) zásada obžalovacia
3. Zásady dokazovania. Do tejto skupiny patria:
- a) zásada prezumpcie neviny,
 - b) zásada vyhľadávacia,
 - c) zásada bezprostrednosti,
 - d) zásada ústnosti,
 - e) zásada voľného hodnotenia dôkazov,
 - f) zásada zistenia skutkového stavu veci bez dôvodných pochybností.

V jednotlivých štádiách trestného konania sa tieto zásady uplatňujú rozdielne v súlade s ich účelom. Najväčší účinok však majú v konaní pred súdom, a v jeho rámci potom na hlavnom pojednávaní.²

V nasledujúcom texte budú analýze podrobené vybrané základné zásady trestného konania, ktoré možno z hľadiska právnoteoretického označiť za jedny z najvýznamnejších a ktoré súčasne vykazujú atribút spornosti z pohľadu aplikačnej praxe. Predmetný aplikačný rozmer sa odzrkadľuje aj v tej skutočnosti, že tieto zásady sú v najširšej miere pokryté nielen judikatúrou súdov Slovenskej republiky ale aj judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „EDLP“ alebo „štrasburský súd“). Pôjde konkrétne o nasledovné vybrané základné zásady trestného konania:

1. zásada ne bis in idem,
2. zásada nemo tenetur se ipsun accusare,
3. zásada legality,
4. zásada oportnity.

² Šimovček, I., Szabová, E. a kol.: Trestné právo procesné. 4. prepracované vydanie. Praha : Aleš Čeněk, 2023, s. 43 - 44

2. Základné zásady trestného konania a pojem trestné konanie

Za účelom čo najsprávnejšieho porozumenia výkladu, ktorý sa bude dotýkať jednotlivých vybraných základných zásad trestného konania, je potrebné na prvom mieste poskytnúť základné nahliadnutie na priebeh trestného konania, v rámci ktorého dochádza k reálnemu uplatňovaniu jednotlivých základných zásad.

Trestné konanie je definične vymedzené v ustanovení § 10 ods. 14 TP. Zákonodarca v predmetnom ustanovení vymedzuje, že trestným konaním sa rozumie konanie podľa zákona č. 301/2005 Z. z., Trestného poriadku. Ide o legálnu definíciu, ktorou normotvorca vykonáva legálny výklad pojmov zásadných pre celé trestné právo procesné.

Trestné konanie členíme na predsúdne a súdne konanie. Predsúdne konanie sa člení na štádiá trestného konania, konkrétne na štádium postupu pred začatím trestného stíhania a štádium prípravného konania. Súdne konanie sa vnútorne člení na štádium preskúmania, resp. predbežného pojednania obžaloby, štádium hlavného pojednávania, štádium opravného konania a štádium vykonávacieho konania.

Z hľadiska základného a veľmi stručného nahliadnutia na priebeh trestného konania je dôležité ozrejmiť pojmy, ktoré sú z hľadiska priebehu trestného konania pojmami kľúčovými. Ide o nasledovné pojmy:

A. *Trestného stíhanie.* Ide o úsek od začatia trestného stíhania až do právoplatnosti rozsudku, prípadne iného rozhodnutia orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu vo veci samej. Tento pojem je definične ukotvený v ustanovení § 10 ods. 14 TP a preto možno konštatovať, že existuje legálna definícia tohto pojmu.

V súvislosti s pojmom trestné stíhanie je potrebné rozlišovať dve formy trestného stíhania:

- a) trestné stíhanie vo veci: ide o trestné stíhanie podľa § 199 ods. 1 TP, ktoré sa vedie v prípade, kedy nie je ešte možné vzniesť obvinenie voči konkrétnej osobe, a teda v trestnom konaní zatiaľ vystupuje len osoba podozrivá z trestného činu,
- b) trestné stíhanie voči konkrétnej osobe: ide o trestné stíhanie voči konkrétnej osobe, teda voči obvinenému. Ide o trestné stíhanie vedené v zmysle ustanovenia § 206 ods. 1 TP. Ide o situáciu, kedy je prijaté uznesenie o vznesení obvinenia. Osoba, voči ktorej sa vedie trestné konanie, resp. trestné stíhanie sa preto označuje ako osoba obvinená.

B. *Postup pred začatím trestného stíhania.* Ide o štádium trestného konania, ktoré začína podaním trestného oznámenia alebo iného podnetu nasvedčujúceho, že bol spáchaný

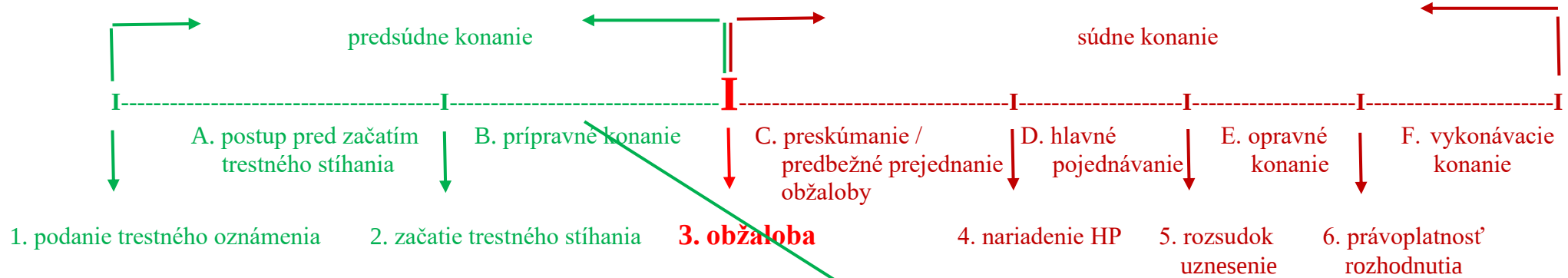
trestný čin. Tento pojem nie je definične vymedzený priamo v Trestnom poriadku. Legálna definícia tohto pojmu teda neexistuje.

- C. *Osoba, voči ktorej sa vedie trestné stíhanie, resp. trestné konanie.* Ide o osobu, ktorá je v procesnom postavení obvineného a teda je to osoba, voči ktorej bolo prijaté uznesenie o vznesení obvinenia podľa ustanovenia § 206 ods. 1 TP.
- D. *Prípravné konanie.* Ide o úsek trestného konania od začatia trestného stíhania do podania obžaloby, návrhu na schválenie dohody o uznaní viny a prijatí trestu alebo právoplatnosti rozhodnutia orgánu činného v trestnom konaní vo veci samej. Tento pojem je definične ukotvený v ustanovení § 10 ods. 14 TP a preto možno konštatovať, že existuje legálna definícia tohto pojmu.

V súvislosti s vyššie vysvetlenými pojmami je dôležité poukázať aj na časový rozdiel medzi pojmom trestné konanie, trestné stíhanie a prípravné konanie. Časovo najširším je pojem trestné konanie, pretože začína podaním trestného oznámenia prípadne iného podnetu nasvedčujúceho spáchanie trestného činu. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že podanie trestného oznámenia predstavuje zahájenie trestného konania. Druhým časovo najširším je pojem trestné stíhanie. Dôvodom je tá skutočnosť, že v prípade podania obžaloby pokračuje trestné stíhanie aj vo fáze súdneho konania. Časovo najužším je pojem prípravné konanie, a to z toho dôvodu, že jeho počiatkom je začatie trestného stíhania a jeho ukončením je podanie obžaloby, alternatívne návrhu na schválenie dohody o vine a treste alebo prijatie niektorého iného rozhodnutia podľa § 214 TP až 228 TP. Hierarchia týchto pojmov podľa ich časového trvania je teda nasledovná:

1. trestné konanie: najdlhší časový úsek
2. trestné stíhanie
3. prípravné konanie: najkratší časový úsek

2.1 Trestné konanie – časová os

➤ štádiá TK:

A – postup pred začatím trestného stíhania

B – prípravné konanie

C – preskúmanie / predbežné pojednanie obžaloby

D – hlavné pojednávanie

E – opravné konanie

F – vykonávacie konanie

POZOR!!!

- vznesenie obvinenia nie je úkon, ktorým sa začína prípravné konanie
- obvinenie sa robí buď súčasne so zahájením trestného stíhania (bod 2) alebo sa robí následne neskôr v priebehu prípravného konania

- úkony / rozhodnutia predstavujúce súčasne prelomy medzi jednotlivými štádiami TK, ktoré sú potrebné na to, aby konanie mohlo napredovať až do posledného štádia trestného konania = ideálny priebeh TK

1 – podanie trestného oznámenia

2 – začatie trestného stíhania

dôležité

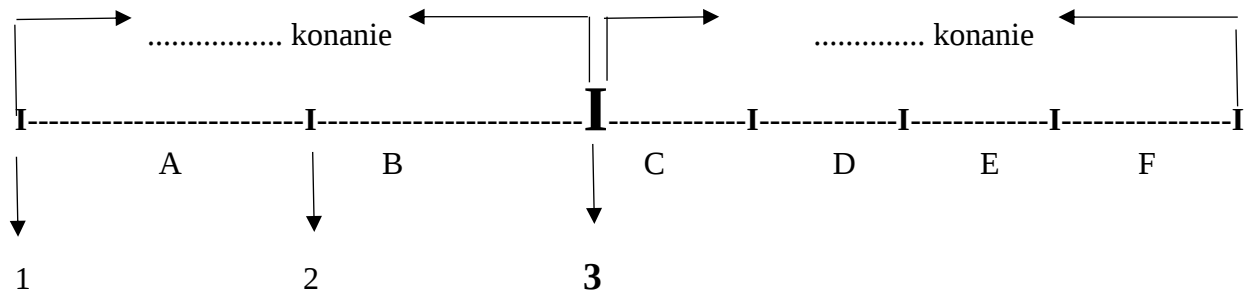
začatie trestného stíhania = začatie prípravného konania

3 – obžaloba = predeľ medzi predsúdnym a súdnym konaním

4 – nariadenie hlavného pojednávania

2.2 Preverenie vedomostí o priebehu trestného konania

Vyplňte nasledovnú slepú časovú os trestného konania:

➤ nahrad'te písmená názvami štádií trestného konania:

- A –
- B –
- C –
- D –
- E –
- F –

➤ nahrad'te čísla úkonmi predstavujúcimi prelomy medzi jednotlivými štádiami trestného konania:

- 1 –
- 2 –
- 3 –

➤ doplňte, aké dva typy trestného stíhania rozlišujeme v rámci trestného konania:

- a) trestné stíhanie, v rámci ktorého vystupuje podozrivý = trestné stíhanie
- b) trestné stíhanie, v rámci ktorého bolo prijaté uznesenie o vznesení obvinenia podľa § 206 ods. 1 TP = trestné stíhanie

➤ doplňte nasledovnú rovnicu:

začatie trestného stíhania = začatie

- pouvažujte, kedy na bude koniec prípravného konania a koniec trestného stíhania zhodovať a využite pri tom ustanovenie § 10 ods. 14 TP

3. Ne bis in idem ako základná zásada trestného konania

Ne bis in idem (nie dvakrát v tej istej veci) predstavuje základnú zásadu trestného konania, ktorá patrí medzi zásady začatia konania a vyplýva z nej zákaz dvojitého stíhania. Jej vyjadrenie nachádzame v ustanovení § 2 ods. 8 TP a v ustanovení § 9 ods. 1 písm. e) TP:

§ 2 ods. 8 TP

Nikoho nemožno trestne stíhať za čin, za ktorý bol už právoplatne odsúdený alebo oslobodený spod obžaloby. Táto zásada nevylučuje uplatnenie mimoriadnych opravných prostriedkov v súlade so zákonom.

§ 9 ods. 1 písm. e) TP

Trestné stíhanie nemožno začať, a ak už bolo začaté, nemožno v ňom pokračovať a musí byť zastavené

e) ak ide o osobu, proti ktorej sa skoršie stíhanie pre ten istý skutok skončilo právoplatným rozsudkom súdu alebo bolo právoplatne zastavené, podmiennečne zastavené a obvinený sa osvedčil alebo sa skončilo schválením zmieru a zastavením trestného stíhania, ak rozhodnutie nebolo v predpísanom konaní zrušené.

V rámci ustanovenia § 2 ods. 8 TP je ne bis in idem vyjadrená ako základná zásada trestného konania a v rámci ustanovenia § 9 ods. 1 písm. e) TP nadobúda ne bis in idem charakter skutočnosti spôsobujúcej neprípustnosť trestného stíhania.

3.1 Zákaz dvojitého stíhania a charakter konania, na ktoré ho možno uplatniť

Vychádzajúc z vyššie uvedených zákonných ustanovení možno konštatovať, že zásada ne bis in idem je naviazaná na trestný čin a na trestné konanie o ňom vedené. Inak povedané, zákaz dvojitého stíhania sa viaže na situáciu, kedy bolo o skutku konkrétnej osoby majúcom povahu trestného činu rozhodnuté v trestnom konaní. Uvedené vyplýva zo slov použitých zákonodarcom tak v ustanovení § 2 ods. 8 TP ako aj v ustanovení § 9 ods. 1 písm. e) TP:

*§ 2 ods. 8 TP: Nikoho nemožno trestne stíhať za čin, za ktorý bol už právoplatne **odsúdený alebo oslobodený** spod obžaloby.*

V zmysle tohto ustanovenia má prvé konanie jednoznačne povahu trestného konania a to z toho dôvodu, že len trestné konanie môže byť ukončené odsúdením alebo oslobodením spod obžaloby.

§ 9 ods. 1 písm. e) TP: *Trestné stíhanie nemožno začať, a ak už bolo začaté, nemožno v ňom pokračovať a musí byť zastavené, ak ide o osobu, proti ktorej sa skoršie stíhanie pre ten istý skutok skončilo právoplatným rozsudkom súdu alebo bolo právoplatne zastavené, podmiennečne zastavené a obvinený sa osvedčil alebo sa skončilo schválením zmieru a zastavením trestného stíhania, ak rozhodnutie nebolo v predpísanom konaní zrušené.*

Skutočnosť, že prvé konanie musí mať v zmysle tohto ustanovenia charakter trestného konania vyplýva z tej skutočnosti, že len v prípade trestného konania možno používať pojem „stíhanie“. Tento pojem teda predstavuje stíhanie trestné. Okrem toho, len trestné konanie môže byť ukončené rozhodnutiami vymenovanými v tomto ustanovení, konkrétne zastavením trestného stíhania, podmiennečným zastavením trestného stíhania a schválením zmieru a zastavením trestného stíhania.

Vykonanie prvého trestného konania teda vylučuje možnosť uskutočnenia ďalšieho, v poradí druhého trestného konania o totožnom skutku a proti totožnej osobe. Uvedené možno vyjadriť nasledovnou schémou:

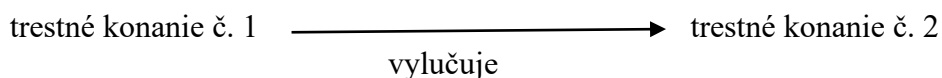

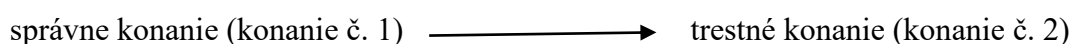
schéma č. 1

Prípad na zamyslenie: Posúďte modelovú situáciu, kedy bolo voči Karolovi L. vedené priestupkové konanie pre skutok X, pričom toto konanie bolo skončené uložením peňažnej sankcie, ktorá bola zo strany Karola L. zaplatená. Následne bolo zo strany prokuratúry začaté trestné stíhanie proti Karolovi L. za ten istý skutok.

Úloha: Možno v tomto prípade uplatniť zákaz ne bis in idem tak, ako je formulovaný v ustanovení § 9 ods. 1 písm. e) TP?

Odpoveď k zadaniu a vysvetlenie:

Ustanovenie § 9 ods. 1 písm. e) TP formuluje zásadu ne bis in idem tak, že táto sa viaže výlučne na trestný čin a trestné konanie. Pozri schému č. 1 vyššie. V popísanom zadaní je daná nasledovná postupnosť jednotlivých konaní:

Z uvedeného vyplýva, že ustanovenie § 9 ods. 1 písm. e) TP na predložené zadanie použiť nemožno. Aby bolo možné v tomto prípade vylúčiť možnosť vykonania druhého, teda trestného konania o tom istom skutku tej istej osoby, potrebné je uplatniť zákaz ne bis in idem tak, ako je nakoncipovaný v rámci Európskeho dohovoru o ľudských právach a základných slobodách

(ďalej len „EDLP“). V predmetnom dohovore, konkrétne v článku 4 Protokolu č. 7 je toto pravidlo formulované širšie ako v slovenskom právnom poriadku:

Right not to be tried or punished twice

*1. No one shall be liable to be tried or punished again in criminal proceedings under the jurisdiction of the same State for an **offence** for which he has already been finally acquitted or convicted in accordance with the law and penal procedure of that State.*

Uvádzaný je originálny anglický text predmetného článku a to z dôvodu jeho nesprávneho prekladu do slovenského jazyka. Základným pojmom, od ktorého sa dovodzuje širšia uplatniteľnosť zásady ne bis in idem, je totiž pojem „offence“, ktorý je v slovenskej verzii dohovoru preložený nesprávne ako trestný čin. Pojem offence však zahŕňa nielen trestné činy ale aj priestupky, iné správne delikty, daňové a iné podobné delikty.

Európsky súd pre ľudské práva vychádza v rámci výkladu predmetného článku z toho, že zákaz ne bis in idem nie je obmedzený len na trestné konanie, pričom za rozhodujúcu pre uplatnenie predmetného pravidla označil totožnosť skutku a nie totožnosť právnej kvalifikácie. V zmysle judikatúry ESĽP totiž EDLP dopadá tak na činy kvalifikované vnútroštátnym právom ako trestné činy, ako i na činy ním kvalifikované ako priestupky, prípadne iné správne delikty a výnimočne aj iné druhy deliktov. Uvedené bolo vyslovené napríklad v rozhodnutí vo veci Zolotukhin proti Ruskej federácii.

Z uvedeného vyplýva, že vykonanie konania o skutku určitej osoby vylučuje možnosť realizácie druhého opakovaného konania o rovnakom skutku tej istej osoby. Charakter prvého vykonaného konania nie je obmedzený na trestné konanie. Uvedené platí z toho dôvodu, že zásada ne bis in idem tak, ako ju pozná EDLP, je viazaná na skutok (offence) a nie na trestný čin. V podmienkach Slovenskej republiky je naopak viazaná výlučne na trestný čin a o ňom vykonané trestné konanie. Na podklade uvedeného tak možno vyjadrenie zásady ne bis in idem rozšíriť prostredníctvom ustanovenia § 9 ods. 1 písm. g) TP, podľa ktorého:

Trestné stíhanie nemožno začať, a ak už bolo začaté, nemožno v ňom pokračovať a musí byť zastavené, ak tak ustanovuje medzinárodná zmluva.

Takouto medzinárodnou zmluvou je práve EDLP. Odpoveď na vyššie uvedené zadanie znie teda nasledovne: Na prípad popísaný v zadaní nemožno uplatniť § 9 ods. 1 písm. e) TP, ale možno naň aplikovať ustanovenie § 9 ods. 1 písm. g) TP, ktoré predstavuje rozšírenie uplatniteľnosti zásady ne bis in idem na podklade EDLP. Na základe uvedeného ustanovenia možno konštatovať, že v zadanom prípade bude opakované konanie o rovnakom skutku rovnakej osoby vylúčené.

3.2 Podmienky pre uplatnenie zákazu plynúceho zo zásady ne bis in idem

Na to, aby bolo možné uplatniť zákaz dvojitého stíhania plynúci zo zásady ne bis in idem, je potrebné kumulatívne naplniť nasledovné dve podmienky:

1. podmienka spočívajúca v zachovaní:

a) totožnosti osoby

V zmysle tejto podmienky musí ísť v oboch posudzovaných konaniach o tú istú osobu.

Prvé aj druhé konanie sa vedie proti tej istej osobe. V kontexte trestného konania sa osobou, proti ktorej sa vedie konanie, rozumie obvinená osoba.

b) totožnosti skutku

V zmysle tejto podmienky musí ísť v oboch konaniach o ten istý skutok.

Príklad na vysvetlenie: V roku 2021 bolo vedené trestné konanie pre skutok (trestný čin) X, pričom toto konanie bolo skončené prijatím uznesenia o zastavení trestného stíhania podľa § 215 ods. 1 písm. a) TP. Karol L. mal v tomto konaní postavenie podozrivého. V roku 2024 začala prokuratúra opätovne trestné konanie pre trestný čin X, pričom proti Karolovi L. prijali uznesenie o vznesení obvinenia podľa § 206 ods. 1 TP.

Otázka: Je v tomto prípade porušená zásada ne bis in idem?

Odpoveď: Zásada ne bis in idem nie je porušená z dôvodu nenaplnenia podmienky dotýkajúcej sa totožnosti osoby. Na to, aby bolo možné konštatovať, že v oboch konaniach išlo o tú istú osobu, musela by táto osoba mať v prvom konaní aspoň postavenie obvineného. Karol L. bol však v prvom konaní len v procesnom postavení podozrivého, a teda prvé trestné konanie bolo vedené len vo veci podľa § 199 ods. 1 TP.

2. podmienka dotýkajúca sa charakteru rozhodnutia, ktorým bolo ukončené prvé konanie

a) rozhodnutie je právoplatné, a

b) rozhodnutie je meritórne.

Meritórne rozhodnutie je rozhodnutím vo veci samej.

Príklad na vysvetlenie: V roku 2021 bolo vedené trestné konanie pre skutok (trestný čin) X proti obvinenému Karolovi L., pričom toto konanie bolo skončené prijatím uznesenia o prerušení

trestného stíhania podľa § 228 ods. 2 písm. c) TP. V roku 2023 prokuratúra začala opätovne trestné stíhanie proti Karolovi L. pre rovnaký skutok (trestný čin) X.

Úloha: Je v tomto prípade porušená zásada ne bis in idem?

Odpoveď: Zásada ne bis in idem v tomto prípade porušená nebola. Bola síce splnená podmienka jej uplatnenie dotýkajúca sa totožnosti skutku a aj totožnosti osoby, keďže Karol L. bol v tomto prípade v prvom konaní už v procesnom postavení obvinenej osoby, avšak naplnená nebola podmienka dotýkajúca sa charakteru rozhodnutia, ktorým bolo skončené pôvodné trestné konanie. Toto rozhodnutie nemalo meritórny charakter. Rozhodnutie o prerušení trestného stíhania má totiž len predbežný charakter.

Vychádzajúc z vyššie uvedeného je potrebné konštatovať, že pokiaľ jedna z dvoch vyššie popísaných podmienok uplatniteľnosti zásady ne bis in idem nebude naplnená, zásadu ne bis in idem nemožno uplatniť a preto nebude platiť zákaz pre vedenie druhého konania o tom istom skutku tej istej osoby, o ktorom už raz konané bolo. Výsledok kumulatívneho naplnenia obidvoch vyššie popísaných podmienok je teda taký, že pokiaľ bolo už raz konané o trestnom čine konkrétnej osoby, nebude možné realizovať druhé konanie o tom istom skutku proti tejto istej osobe. Uvedené však neplatí bezvýnimčne.

3.3 Výnimka z uplatniteľnosti zásady ne bis in idem

Existencia výnimky z uplatniteľnosti zásady ne bis in idem vyplýva priamo z ustanovení § 2 ods. 8 TP a § 9 ods. 1 písm. e) TP. V tomto ohľade je potrebné poukázať na nasledujúce konkrétne slová zákonodarcu:

§ 2 ods. 8 TP: ... Táto zásada nevylučuje uplatnenie mimoriadnych opravných prostriedkov v súlade so zákonom.

§ 9 ods. 1 písm. e) TP: ... ak rozhodnutie nebolo v predpísanom konaní zrušené.

Výnimka z použiteľnosti zákazu ne bis in idem znamená, že aj napriek tomu, že boli naplnené obe vyššie formulované podmienky zásady ne bis in idem, zákaz dvojitého stíhania uplatnený nebude, a to za predpokladu, že prišlo k zrušeniu právoplatného meritórneho rozhodnutia vzišlého z prvého konania na základe použitia mimoriadneho opravného prostriedku.

Úloha: Uved'te, akým konkrétnym spôsobom musí prokuratúra postupovať, keď chce viesť druhé trestné stíhanie v súlade so zákonom a tak, aby nebola porušená zásada ne bis in idem.

[illegible]

3.4 Zjednodušená schéma vysvetlenia podstaty zásady ne bis in idem

princíp ne bis in idem, tak ako ho vyjadruje TP v § 9 ods. 1 písm. e)

↓ vzťahuje sa na

výlučne trestné konanie = nemožno viesť druhé trestné konanie o rovnakej osobe a rovnakom skutku, pokiaľ už raz vedené trestné konanie o tejto osobe a tomto skutku bolo

↓ ALE

§ 9 ods. 1 písm. g) TP ho rozširuje aj na predchádzajúce správne konanie, pretože EDLP vyjadruje ne bis in idem širšie ako Trestný poriadok

↓

EDLP nazerá na tento princíp takto:

1. prvé trestné konanie vylučuje možnosť vedenia druhého trestného konania
2. správne konanie o skutku vylučuje možnosť následného vedenia trestného konania o skutku

princíp ne bis in idem (tak ako ho vyjadruje TP)

↓ vzťahuje sa na

1. rozsudky – právoplatné
2. uznesenia – právoplatné + meritórne + vydané v rámci trestného stíhania vedeného voči konkrétnej osobe

↓ pokiaľ takéto rozhodnutie existuje, znamená to:

nemožnosť viesť ďalšie trestné konanie (druhé v poradí) za ten istý skutok (totožnosť skutku) a voči tej istej osobe (totožnosť osoby)

↓ ale

neplatí to absolútne – výnimka:

1. použijeme mimoriadny opravný prostriedok a
2. na podklade MOP dosiahneme zrušenie pôvodného prvého rozhodnutia

↓ inak povedané

v tejto situácii budeme môcť viesť druhé trestné konanie pre ten istý skutok a voči tej istej osobe

3.5 Praktický príklad k zásade ne bis in idem

Skutkový stav:

Dňa 30. augusta 2018 Karol L. ako vodič osobného motorového vozidla značky Mercedes Benz viedol svoje osobné motorové vozidlo po štátnej ceste v smere od mesta Dolný Kubín do obce Oravský Podzámok spôsobom ohrozujúcim ostatných účastníkov cestnej premávky. Týmto spôsobom viedli motorové vozidlá aj ďalší traja vodiči. Karol L. na 17tom kilometri, kde je predbiehanie zakázané vodorovným dopravným značením, realizoval predchádzací úkon, pri ktorom sa s vozidlom nachádzal v protismernom jazdnom pruhu a svojou jazdou ohrozoval iných účastníkov cestnej premávky, pričom tento manéver vyhrotil až do vzniku dopravnej nehody s následkom vo forme ublíženia na zdraví a smrti. Dňa 30. septembra 2018 bola Karolovi L. uložená na mieste nehody za dopravný priestupok sankcia vo forme blokovej pokuty vo výške 150 €, čím sa meritórne skončilo priestupkové konanie. Dňa 5. novembra 2018 mu bolo za vyššie popísaný skutok vznesené obvinenie v trestnom konaní.

Úlohy:

1. Za aký trestný čin bolo vznesené obvinenie Karolovi L.?
2. Posúďte, či vo vyššie popísanom postupe orgánov činných v trestnom konaní prišlo k procesnému pochybeniu.

Relevantná právna úprava:

Zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch

§ 22 Priestupky proti bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky

(1) Priestupku proti bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky sa dopustí ten, kto

k) iným spôsobom ako uvedeným v písmenách a) až i) sa dopustí porušenia pravidiel cestnej premávky závažným spôsobom podľa osobitného predpisu

Zákon č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke

§ 15 ods. 5: Vodič nesmie predchádzať,

- a) ak nemá pred sebou rozhľad na takú vzdialenosť, ktorá je potrebná na bezpečné predchádzanie,
- b) ak by sa nemohol bezpečne zaradiť pred vozidlo alebo pred vozidlá, ktoré chce predísť,
- c) ak by ohrozil alebo obmedzil vodiča jazdiaceho v protismere, alebo ohrozil iného účastníka cestnej premávky,

- d) ak vodič pred ním idúceho vozidla dáva znamenie o zmene smeru jazdy vľavo a ak ho nemožno predísť vpravo podľa odseku 1, prípadne ak ho nemožno predísť v ďalšom voľnom jazdnom pruhu vyznačenom na vozovke v tom istom smere jazdy,
- e) cez pripájací alebo odbočovací jazdný pruh; to neplatí pre prípad uvedený v odseku 1,
- f) po krajnici; to neplatí pri predchádzaní vpravo podľa odseku 1, pritom nesmie ohroziť ani obmedziť chodca idúceho po krajnici a cyklistu alebo vodiča malého motocykla jazdiaceho po krajnici,
- g) pri jazde cez križovatku a v takej vzdialenosti pred križovatkou, ktorá nie je dostatočná na bezpečné dokončenie predchádzania pred úrovňou križovatky; to neplatí pri predchádzaní motocykla bez postranného vozíka alebo nemotorového vozidla,
- h) pri jazde cez železničné priecestie,
- i) ak by pri predchádzaní svojou výrazne nižšou rýchlosťou obmedzil za ním idúce vozidlo, ktoré začalo úkon predchádzania skôr,
- j) na priechode pre chodcov, priechode pre cyklistov a bezprostredne pred nimi.

Relevantný nález Ústavného súdu Slovenskej republiky

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 30. 10. 2019, sp. zn. I. ÚS 417/2018

- I. Pokiaľ je osoba obvinená z trestného činu všeobecného ohrozenia a rovnako jej bola udelená pokuta v blokovom konaní, nemôže sa jednať o porušenie zásady ne bis in idem, pretože táto osoba bola obvinená z trestného činu všeobecného ohrozenia na inom skutkovom základe, ako za ktorý jej bola udelená pokuta v blokovom konaní. Objektom priestupku, za ktorý bola osoba postihnutá, je bezpečnosť a plynulosť cestnej premávky na pozemných komunikáciách a objektom trestného činu, z ktorého bola táto osoba obvinená, je záujem spoločnosti na ochrane zdravia ľudí alebo cudzieho majetku. Následok skutku, ktorý sa tejto osobe kladie za vinu, bola ťažká ujma na zdraví a smrť, pričom tento následok nebol a ani nemohol byť riešený v priestupkovom konaní formou bloku na pokutu.
- II. Z kópie bloku na pokutu je zistiteľné, že obvinenému bola pokuta uložená podľa § 22 ods. 1 písm. k) zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov a § 15 ods. 5 písm. c) zákona č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, a teda je nepochybné, že obvinený bol v blokovom konaní postihnutý za konanie spočívajúce v realizovaní predchádzacieho úkonu v protismernom jazdnom pruhu, ktorým mal porušiť dopravné predpisy na mieste, kde došlo k dopravnej nehode. Skutok, ako je formulovaný v skutkovej vete uznesenia o vznesení obvinenia, popisuje nebezpečnú jazdu obvineného v skupine osobných motorových vozidiel aj s poukazom na predchádzajúce úseky, ktorými v kritický deň

mal prechádzať ako vodič osobného motorového vozidla. Zo skutku vyplýva, že táto skupinová nebezpečná jazda netrvala len krátky čas a v úseku nehodového deja. Táto skupinová nebezpečná jazda mala trvať určitý dlhší čas. Predmetná dopravná nehoda mala byť dôsledkom arogantnej skupinovej jazdy všetkých troch motorových vozidiel. Pokiaľ bola obvinenému uložená bloková pokuta na mieste dopravnej nehody v sume 150 euro nebola tým vyriešená jeho zodpovednosť za nebezpečnú „pirátsku“ jazdu v predchádzajúcich úsekoch, ktorými v kritický deň mal prechádzať. Na kópii bloku na pokutu nie je uvedený žiadny následok. V popise skutkovej vety trestného činu, ktorý je obvinenému kladený za vinu, je už popísané, že obvinený mal svojou jazdou ohrozovať iných účastníkov cestnej premávky, svojich spolujazdcov, ktorí sa nachádzali vo vozidle, ako aj v iných predchádzaných vozidlách a oproti idúcich vozidlách, čím mal zvýšiť všeobecné nebezpečenstvo, ktoré neskôr vyhrotilo až do vzniku dopravnej nehody, ktorej následkom bolo spôsobenie ťažkej ujmy na zdraví, ako aj smrti. Podstatné skutkové okolnosti trestného činu, ktorý je obvinenému kladený za vinu v posudzovanom prípade, neboli v priestupkovom konaní v rámci postihu obvineného vybavené.

Konkrétne odpovede k zadanému skutkovému stavu:

A. Keď riešime danosť ne bis in idem, v prvom rade treba zodpovedať splnenie podmienok na uplatnenie tejto zásady, a teda:

- a) charakter rozhodnutia vzišlého z prvého uskutočneného konania: či je právoplatné a meritórne
- b) danosť totožnosti osoby a totožnosti skutku v oboch po sebe nasledujúcich konaniach.

V prípade konštatovania, že rozhodnutie z prvého konania je právoplatné a meritórne, pričom v oboch konaniach bola daná totožná rovnaká osoba a totožný rovnaký skutok, bude daná uplatniteľnosť zásady ne bis in idem, resp. zákazu v nej plynúceho a teda realizácia druhého konania možná nebude.

B. Osobitne dôležité je posúdiť podmienku vo forme totožnosti skutku. V tejto súvislosti je potrebné zodpovedať otázku, kedy je možné konštatovať, že ide stále o totožný skutok.

V rámci základného výkladu je potrebné poukázať na to, že skutok je daný primárne konaním a následkom. Teda aby bolo možné konštatovať, že v druhom nasledujúcom má byť riešený rovnaký totožný skutok, aký už raz riešený bol v predchádzajúcom konaní, musí byť dané, že v novom nasledujúcom konaní bude riešené to isté konanie s tým istým následkom.

Analýza zadaného skutkového stavu:

1. V správnom konaní, v ktorom bola Karolovi L. uložená pokuta 150€, bolo vyriešené konanie, ktoré spočívalo výlučne v zakázanom predbiehacom manévri.
2. V následnom trestnom konaní bolo riešené konanie, ktoré malo podobu dlhodobejšej pirátskej jazdy, a teda išlo o rozsiahlejšie konanie ako to, ktoré bolo vyriešené v správnom konaní. V trestnom konaní bol riešený aj následok, ktorý v správnom konaní nebol a ani nemohol byť riešený.

výsledok

- v správnom a trestnom konaní sa **NERIEŠIL TOTOŽNÝ SKUTOK**
- a teda jedna podmienka NBII naplnená nebola
- nenaplnenie jednej podmienky znamená vylúčenie uplatnenia zákazu NBII

Všeobecne k totožnosti skutku:

- keď sa v skutkovej vete zmení čas, miesto alebo rozsah škody, nejde o porušenie totožnosti skutku, pretože **SKUTOK JE DANÝ HLAVNE KONANÍM A NÁSLEDKOM**
- následkom sa v tomto prípade myslí predovšetkým forma následku, nie jeho rozsah
- skutok sa určuje v uznesení o vznesení obvinenia v rámci skutkovej vety a v tejto súvislosti platí pravidlo, že uznesenie o vznesení obvinenia určuje predmet trestného konania
- predmet trestného konania = skutok
- osobitne dôležité je to aj pri podávaní obžaloby. Keď v rámci skutkovej vety obžaloby príde v porovnaní so skutkovou vetou uznesenia o vznesení obvinenia k zmene týkajúcej sa času, miesta, rozsahu škody, neznamená to, že nebola zachovaná totožnosť skutku
- príklad: v uznesení o vznesení obvinenia bude v rámci skutkovej vety uvedené, že k znásilneniu prišlo dňa 1.10.2023 o 23:30 na Trnavskej ulici, ale následne v skutkovej vete obžaloby bude uvedené, že k znásilneniu prišlo dňa 2.10.2023 o 00:30 na Bratislavskej ulici. Táto zmena nepredstavuje porušenie totožnosti skutku.

3.6 Zásada ne bis in idem v európskej judikatúre

3.6.1 Rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie

Skutkový stav prípadu C-412/21, ktorý súvisí s konaním Dual Prod SRL proti Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Cluj Napoca Comisia regională pentru autorizarea operatorilor de produse supuse accizelor armonizate:

A. B. bola spoločnosť založená podľa rumunského práva, ktorá mala povolenie na výkon činnosti v oblasti výroby alkoholu a alkoholických nápojov podliehajúcich spotrebnej dani. Dňa 1. augusta 2018 sa uskutočnila prehliadka v priestoroch tejto spoločnosti. V nadväznosti na túto prehliadku bolo začaté trestné konanie z dôvodu podozrení z porušení článku 452 ods. 1 písm. h) a i) Daňového zákonníka spočívajúceho na jednej strane v úniku a vlastníctve množstva viac ako 40 litrov etylalkoholu s obsahom alkoholu minimálne 96 % objemu mimo daňového skladu a na druhej strane v inštalácii trubice vo výrobnom zariadení. Rozhodnutím z 5. septembra 2018 príslušný správny orgán pozastavil povolenie spoločnosti A. B. konať ako daňový sklad výrobkov podliehajúcich spotrebnej dani na obdobie dvanástich mesiacov na základe § 369 ods. 3 písm. b) Daňového zákonníka. Tento orgán vyložil toto ustanovenie v tom zmysle, že umožňuje uložiť takéto pozastavenie z dôvodu jednoduchých indícií o spáchaní trestných činov porušujúcich právnu úpravu výrobkov podliehajúcich spotrebnej dani. Dňa 13. decembra 2019 Curtea de Apel Oradea (Odvolací súd Oradea, Rumunsko), na ktorý podala A. B. žalobu proti rozhodnutiu z 5. septembra 2018, skrátil dobu tohto pozastavenia na osem mesiacov po tom, čo dospel k záveru, že stanovenie maximálnej doby pozastavenia uvedenej v článku 369 ods. 3 písm. b) Daňového zákonníka bolo zjavne neprimerané. Uvedené pozastavenie bolo v celom rozsahu vykonané. Po tom, čo A. B. nadobudla 21. októbra 2020 status obvineného v rámci trestného konania začatého po prehliadke z 1. augusta 2018, príslušný správny orgán opätovne pozastavil na základe článku 369 ods. 3 písm. c) Daňového zákonníka povolenie spoločnosti A. B. konať ako daňový sklad výrobkov podliehajúcich spotrebnej dani až do právoplatného ukončenia trestného konania. A. B. napadla toto rozhodnutie na Tribunalul Satu Mare (Vyšší súd Satu Mare, Rumunsko).

Prejudiciálne otázky položené Súdnemu dvoru EÚ:

1. Má sa článok 48 ods. 1 Charty, týkajúci sa zásady prezumpcie neviny, v spojení s článkom 16 ods. 1 smernice 2008/118 vykladať v tom zmysle, že bráni takému právnomu stavu, aký nastal v prejednávanej veci, keď opatrenie spočívajúce v pozastavení platnosti povolenia na vykonávanie činnosti výroby alkoholu môže správny orgán nariadiť už na základe

domnienok, ktoré sú predmetom prebiehajúceho vyšetrovania, čiže pred nadobudnutím právoplatnosti odsudzujúceho rozsudku v trestnej veci?

2. Má sa článok 50 Charty, týkajúci sa zásady ne bis in idem, v spojení s článkom 16 ods. 1 smernice 2008/118 vykladať v tom zmysle, že bráni takému právnemu stavu, aký nastal v prejednávanej veci, z ktorého vyplýva, že tej istej osobe sa za tie isté skutky uložili dve sankcie rovnakého charakteru (pozastavenie platnosti povolenia na vykonávanie činnosti výroby alkoholu), ktoré sa líšia iba dobou, na ktorú boli uložené:

Odpovede Súdného dvora EÚ na položené prejudiciálne otázky:

1. Článok 48 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie sa má vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby povolenie konať ako daňový sklad výrobkov podliehajúcich spotrebnej dani mohlo byť administratívne pozastavené až do ukončenia trestného konania len z toho dôvodu, že držiteľ tohto povolenia získal v rámci tohto trestného konania postavenie obvineného, ak toto pozastavenie predstavuje sankciu trestnej povahy.
2. Článok 50 Charty základných práv Európskej únie sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni uloženiu sankcie trestnej povahy za porušenie právnej úpravy týkajúcej sa výrobkov podliehajúcich spotrebnej dani právnickej osobe, ktorej už bola uložená sankcia trestnej povahy, ktorá sa stala konečnou, za rovnaké skutky, pod podmienkou, že:
 - možnosť kumulovať tieto dve sankcie je stanovená zákonom,
 - vnútroštátna právna úprava neumožňuje stíhať a sankcionovať tie isté skutky v rámci toho istého porušenia alebo na dosiahnutie toho istého cieľa, ale stanovuje len možnosť kumulácie stíhaní a sankcií na základe odlišných právnych úprav,
 - tieto stíhania a sankcie sledujú dodatočné ciele, ktorých predmetom sú prípadne odlišné aspekty toho istého dotknutého protiprávneho konania,
 - existujú jasné a presné pravidlá umožňujúce predvídať, ktoré konania a opomenutia môžu byť predmetom kumulácie stíhaní a sankcií, ako aj koordinácia medzi rôznymi orgánmi, či boli tieto dve konania vedené dostatočne koordinovane a v dostatočne úzkej časovej súvislosti a či sankcia prípadne uložená v konaní, ktoré bolo z časového hľadiska prvé, bola zohľadnená pri posudzovaní druhej sankcie takým spôsobom, aby zaťaženie dotknutých osôb vyplývajúce z tejto kumulácie bolo obmedzené na nevyhnutne potrebnú mieru a aby súhrn uložených sankcií zodpovedal závažnosti spáchaných porušení.

Úlohy k prípadu:

1. Zamyslite sa nad tým, či je v zmysle slovenskej právnej úpravy možné vylúčiť uloženie správnej, resp. daňovej sankcie za skutok, pre ktorý sa vedie trestné konanie a to v priebehu trestného konania.
2. Ako by ste posúdili situáciu kumulovania správnej a trestnej sankcie, konkrétne situáciu, kedy bude najskôr uložená správna, resp. daňová sankcia a až následne bude uložená sankcia trestná. Je tento postup v súlade s právnym poriadkom Slovenskej republiky, s právom Európskej únie a s Európskym dohovorom o ľudských právach?

3.6.2 Rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva

A. Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci A. a B. v Nórsko, sťažnosť č.

29758/11 a 24130/11 zo dňa 15.11.2016

Sťažovatelia ako daňové subjekty boli dvakrát potrestaní za to isté protiprávne konanie. Sťažovateľom plynul z cudziny príjem vo výške 12.600.000 euro. Tento príjem nebol vykázaný v ich daňových priznaniach s tým, že si tak neoprávnene znížili daňovú povinnosť vo výške 3.600.000 euro. Následne bolo voči nim v roku 2007 začaté trestné stíhanie pre podozrenie zo spáchania daňového podvodu. V roku 2008 začali konanie voči sťažovateľom aj finančné orgány, ktoré vychádzali z dôkazov získaných v trestnom konaní. Ešte v roku 2008 bolo v správnom konaní uložené sťažovateľom daňové penále vo výške 30% daňového nedoplatku.

V trestnom konaní boli sťažovatelia v roku 2009 právoplatne odsúdení za spáchanie daňového podvodu na trest odňatia slobody. Daňové penále ako aj vymeranú daň uhradili ešte pred konečným rozhodnutím súdu v trestnom konaní. Pred ESLP sa domáhali rozhodnutia, ktorým by súd vyslovil, že druhé odsúdenie za to isté konanie (v trestnom konaní na trest odňatia slobody) porušilo pravidlo *ne bis in idem*.

Veľký senát Európskeho súdu pre ľudské práva pomerne prekvapivo rozhodol, že nebol porušený článok 4 Protokolu č. 7 k Dohovoru (*ne bis in idem*).

ESLP v podstate uviedol, že vedenie dvoch konaní (daňového a trestného), spolu s možnosťou kombinovať rôzne sankcie (tresty ukladané tak v trestnom ako aj daňovom konaní) bolo pre sťažovateľov predvídateľné. Tí si museli byť vedomí, že reálne prichádza do úvahy paralelne tak trestné stíhanie ako aj vymeranie dane a uloženie daňovej sankcie. Pokiaľ ide o primeranosť celkového uloženého trestu tak uloženie druhej sankcie (rozsudok v trestnom konaní) zobralo do úvahy pri ukladaní trestu odňatia slobody, že sťažovatelia uhradili vymeranú daň ako aj daňové penále. Podstatným tu teda podľa súdu bolo, že došlo k zohľadneniu sankcie

uloženej v daňovom konaní, pričom súd v trestnom konaní uložil sťažovateľom trest odňatia slobody vo výmere jeden rok napriek tomu, že trest mohol byť inak vo vyššej výmere. ESLP uzatvoril, že napriek tomu, že boli uložené dva rôzne tresty v dvoch rôznych typoch konaní, existovala medzi nimi dostatočne silná väzba materiálna ako aj časová, aby mohli byť považované za formálnu časť všeobecného systému sankcií podľa nórskeho práva. Účelom správnej sankcie bolo predovšetkým odradiť daňové subjekty od uvádzania nesprávnych a neúplných daňových priznaní, pričom účelom trestného odsúdenia bolo potrestanie dodatočného prvku konania sťažovateľov spočívajúcim v úmyselnom podvodnom konaní.

B. Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Michalache proti Rumunsku zo dňa 08.07.2019, číslo sťažnosti 54012/10

Sťažovateľ bol ako vodič motorového vozidla testovaný na alkohol, pričom bol vyzvaný políciou, aby podrobil krvnému testu, čo sťažovateľ odmietol. Následne bolo voči nemu vedené trestné stíhanie z dôvodu odmietnutia sa podrobiť krvného testu za účelom zistenia množstva alkoholu v krvi. Prokurátor trestné stíhanie vedené proti sťažovateľovi zastavil pre nedostatočnú závažnosť stíhaného skutku, avšak sťažovateľovi bola uložená pokuta (za spáchanie priestupku). Nadriadený prokurátor však následne zrušil právoplatné rozhodnutie podriadeného prokurátora, pričom sťažovateľ bol následne odsúdený k podmienenému trestu odňatia slobody. ESLP skonštatoval porušenie článku 4 Protokolu č. 7, teda práva nebyť súdený alebo potrestaný dvakrát, nakoľko rozhodnutie o uložení pokuty predstavovalo definitívne (meritórne) rozhodnutie a znovu začatie trestného stíhania predstavovalo duplicitné stíhanie za ten istý skutok s tým, že nadriadený prokurátor nerozhodoval na podklade nových skutočností, či dôkazov, ale len na základe iného hodnotenia tých istých dôkazov.

C. Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Nodet proti Francúzsku zo dňa 06.06.2019, číslo sťažnosti 47342/14

Sťažovateľ vykonal prostredníctvom bankových účtov, ktoré ovládal, previedol pomerne veľké množstvo cenných papierov (akcií), v dôsledku čoho cena akcií výrazne narástla. Sťažovateľovo konanie bolo preverované úradom dozeračným na fungovanie finančného trhu, pričom výsledkom tohto preverovania bolo uloženie pokuty sťažovateľovi vo výške 250.000 euro za manipuláciu s trhom. Konanie o správnom delikte bolo ukončené v roku 2009 s tým, že úrad následne oznámil sťažovateľove konanie aj prokurátorovi, ktorý začal trestné stíhanie pre podozrenie z trestného činu porušovania riadneho fungovania akciového trhu. a trestné konanie bolo ukončené v roku 2014, pričom sťažovateľ bol odsúdený na podmienený trest

odňatia slobody, pričom súd výslovne nevzal do úvahy pri svojom rozhodnutí pokutu, ktorá bola sťažovateľovi uložená v správnom konaní. Európsky súd pre ľudské práva skonštatoval porušenie článku 4 Protokolu č. 7, teda práva nebyť súdený alebo potrestaný dvakrát, nakoľko správny delikt ako aj trestný čin postihovali rovnaké konanie sťažovateľa a sledovali rovnaké a nie vzájomne sa dopĺňajúce ciele.

D. Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Bjarni Ármannsson proti Islandu zo
dňa 16.04.2019, číslo sťažnosti 72098/14

Sťažovateľ bol riaditeľom islandskej banky. V roku 2012 finančný úrad vymeral sťažovateľovi za nepriznanie niektorých príjmov daňový nedoplatok ako aj penále. V tom istom roku bol sťažovateľ vypočutý v trestnom konaní vedenom pre podozrenie zo spáchania trestného činu daňového podvodu, ktorý spočíval v tom, že nepriznal príjmy, ktoré boli už predtým predmetom rozhodnutia finančného úradu. Následne bol sťažovateľ v roku 2014 právoplatne odsúdený za spáchanie trestného činu daňového podvodu. Európsky súd pre ľudské práva skonštatoval porušenie článku 4 Protokolu č. 7, teda práva nebyť súdený alebo potrestaný dvakrát.³

Úlohy:

1. Posúďte, prečo v prípadoch B., C. a D. nebolo možné aplikovať závery, ktoré ESLP formuloval ohľadne zásady ne bis in idem v rozhodnutí A. B. proti Nórsku.
2. Aké konkrétne kritériá je potrebné kumulatívne naplniť, aby bolo možné uplatniť závery formulované v rozhodnutí A. B. proti Nórsku?

³ Šamko, P.: Aktuálne rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva ohľadne zásady ne bis in idem. Dostupné na: <https://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a785-aktualne-rozhodnutia-europskeho-sudu-pre-ludske-prava-ohladne-zasady-ne-bis-in-idem>

4. Zásada nemo tenetur se ipsum accusare

Zásada nemo tenetur se ipsum accusare predstavuje zásadu, ktorá je odvodená od základnej zásady prezumpcie nevinu. Zásada prezumpcie nevinu, ktorá je podradená pod zásady dokazovania, je definične ukotvená v ustanovení § 2 ods. 4 TP:

Každý, proti komu sa vedie trestné konanie, považuje sa za nevinného, kým súd nevysloví právoplatným odsudzujúcim rozsudkom jeho vinu.

Z tejto zásady sa odvodzujú nasledovné čiastkové pravidlá:

- a) in dubio pro reo (v pochybnostiach v prospech obvineného),
- b) nedokázaná vina má rovnaký význam ako dokázané nevina,
- c) dôkazné bremeno v trestnom konaní znáša prokurátor.

Pravidlo nemo tenetur se ipsum accusare (ďalej len „nemo tenetur“) predstavuje pravidlo, v zmysle ktorého sa zakazuje donucovať obvineného, resp. podozrivého k sebaobviňovaniu. Z uvedeného vyplýva, že sa zakazuje donucovať obvineného k výpovedi a rovnako k predkladaniu dôkazov, ktoré ho usvedčujú zo spáchania trestného činu. Zákaz nútiť obvineného k výpovedi je zakomponovaný v základnom práve obvinenej osoby, ktorým je právo nevypovedať. Predmetná časť pravidla nemo tenetur preto zásadnejšie problémy nespôsobuje. Tie sa objavujú až v súvislosti so zákazom nútiť obvineného k predkladaniu usvedčujúcich dôkazov. Vzhľadom na potrebu ukotvenia určitej hranice, do ktorej sa v tejto súvislosti nemo tenetur uplatňovať bude a od ktorej už predmetný zákaz platiť nebude, bol zo strany Európskeho súdu pre ľudské práva vytvorený prístup determinovaný charakterom dôkazu. Táto teória bola naformulovaná v prípade Jalloh v. Nemecko.

4.1 Nemo tenetur v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva

Teória charakteru dôkazu

Teória charakteru dôkazu bola rozvinutá v prípade Jalloh v. Nemecko, sťažnosť č. 54810/00.

Skutkový stav prípadu:

Dňa 29. októbra 1993 štyria policajti v civile sledovali sťažovateľa, ako prinajmenšom pri dvoch rôznych príležitostiach vytiahol z úst malé plastové vrečko a predal ho inej osobe za peniaze. Policajti, presvedčení, že tieto vrecká obsahovali drogy, sa rozhodli sťažovateľa zatknúť. Počas zatýkania však sťažovateľ prehltol ďalšie vrečko, ktoré mu ešte zostalo v ústach.

Policajti teda u sťažovateľa žiadne drogy nenašli. Keďže ďalšie zdržanie by mohlo zmariť priebeh vyšetrovania, prokurátor nariadil, aby sťažovateľovi boli pod lekársnym dohľadom podané dáviace prostriedky s cieľom vyvolať vyvrátenie vrecka s drogami. Sťažovateľ bol následne prevezený do nemocnice. Keďže pán Jalloh odmietol dobrovoľne požiť lieky vyvolávajúce zvracanie, policajti ho pritlačili k lôžku a zabránili mu brániť sa. Službukonajúci lekár mu potom násilne zaviedol trubicu cez nos do žalúdka a podal mu soľný roztok spolu so sirupom Ipecacuanha (emetikum). Následne vyvrátil jedno vrecko, ktoré obsahovalo 0,2182 gramu kokaínu. Približne hodinu a pol po zadržaní a prevoze do nemocnice bol sťažovateľ vyšetrený lekárom a vyhlásený za spôsobilého na vzatie do väzby. Pán Jalloh tvrdil, že tri dni po podaní liekov bol schopný konzumovať len polievku a že dva týždne trpel krvácaním z nosa, spôsobeným násilným zavedením trubice do nosa. Dva a pol mesiaca po aplikácii liekov pán Jalloh podstúpil gastroskopiu vo väzenskej nemocnici, pretože sa sťažoval na pretrvávajúce bolesti v hornej časti žalúdka. Diagnóza potvrdila podráždenie dolnej časti pažeráka, spôsobené reakciou žalúdočných štiav. Lekárska správa však výslovne neuvádzala súvislosť s násilným podaním liekov. Sťažovateľ bol prepustený z väzby dňa 23. marca 1994. Pán Jalloh bol odsúdený nemeckými súdmi a následne sa obrátil na Európsky súd pre ľudské práva so sťažnosťou, v ktorej namietal porušenie zásady nemo tenetur z dôvodu, že bol donútený k predloženiu dôkazov, ktoré ho následne usvedčili zo spáchania trestného činu.

Teória charakteru dôkazu:

Európsky súd pre ľudské práva v prípade Jalloh v. Nemecko vytvoril prístup, resp. teóriu charakteru dôkazu. Tento prístup vychádza z rozdelenie dôkazov na dve skupiny a to na dôkazy, ktoré existujú na základe vôle obvineného a dôkazy, ktoré existujú bez ohľadu na vôľu obvineného. V prvej skupine sú dôkazy, ktoré sa nachádzajú na tele alebo v tele obvineného na základe jeho vôľového rozhodnutia. Príkladom takéhoto dôkazu je zbraň, ktorá bola použitá na spáchanie trestného činu, ktorú má obvinený vo vrecku. Druhú skupinu predstavujú dôkazy, ktoré má obvinený na tele alebo v tele bez toho, že by o tom nejakým spôsobom rozhodol. Tieto dôkazy existujú z dôvodu fyziológie ľudského tela. Medzi tieto dôkazy patrí krv, DNA, vlasy, moč a podobne.

Úloha:

1. Na základe vysvetlenia teórie charakteru dôkazu posúďte prípad Jalloh v. Nemecko a uveďte, či v tomto prípade bolo alebo nebolo porušené pravidlo nemo tenetur.

4.2 Nemo tenetur v judikatúre Najvyššieho súdu Slovenskej republiky

Teória aktívnej kooperácie

Pravidlo nemo tenetur má svoje ukotvenie aj v judikatúre slovenských súdov. Najvyšší súd Slovenskej republiky sa však v rámci výkladu tohto pravidla nevydal cestou teórie charakteru dôkazu, ale miesto toho si osvojil teóriu aktívnej spolupráce. Uvedená teória je vo svojej podstate jednoduchšia ako teória charakteru dôkazu a zabezpečuje tiež vyššiu mieru predvídateľnosti výsledku jej uplatnenia. Táto teória je postavená na diferenciačnom kritériu, ktorým je aktivita a pasivita obvineného. V prípade, kedy sa na zaistenie dôkazu vyžaduje akákoľvek aktivita obvineného, dochádza k aktivovaniu nemo tenetur a bude preto platiť zákaz nútiť obvineného k predloženiu dôkazu. Naopak v prípade, kedy si zaistenie dôkazu nevyžaduje aktívne konanie obvineného a obvinený je teda v rámci zaistenia dôkazu pasívny, nemo tenetur sa neuplatňuje a obvineného možno donútiť k poskytnutiu dôkazu.

Praktický príklad č. 1

Skutkový stav: Karol L. je podozrivý zo spáchania trestného činu vraždy podľa § 144 ods. 1 TZ. Existuje dôvodné podozrenie, že Karol L. má pri sebe nôž, ktorým bol predmetný trestný čin spáchaný. Policajt Karola L. vyzve k odovzdaniu noža na základe § 89a ods. 1 TP. Karol L. odmietne odovzdať policajtovi tento nôž a policajt preto donúti vyhrážkou Karola L. k jeho odovzdaniu.

Riešenie prípadu: Vzhľadom na to, že úkon vo forme podania noža si vyžaduje aktívne konanie zo strany podozrivého, v tomto prípade sa uplatňuje nemo tenetur a Karola L. nemožno nútiť odovzdať nôž. Avšak pokiaľ policajt uplatní v tomto prípade inštitút odňatia veci podľa § 90 ods. 1 TP alebo osobnej prehliadky podľa § 99 ods. 3 TP, nôž môže zaistiť, pretože nemo tenetur sa neuplatní. Dôvodom je tá skutočnosť, že Karol L. bude pri osobnej prehliadke alebo odnímaní veci podľa § 90 TP pasívny. Aktivitu bude v tomto prípade vyvíjať policajt, ktorý ho bude prehliadať.

Vysvetlenie na relevantnej právnej úprave:

§ 89a ods. 1 TP

Kto má pri sebe vec, ktorá môže slúžiť na účely dokazovania, je povinný ju na vyzvanie predložiť policajtovi, prokurátorovi alebo súdu; ak ju treba na účely dokazovania zaistiť, je povinný vec

na vyzvanie týmto orgánom vydať. Pri vyzvaní ho treba upozorniť na to, že ak nevyhoví výzve, môže mu byť vec odňatá, ako aj na iné následky nevyhovenia.

- nemo tenetur sa uplatňuje
- dôvod: na zaistenie veci sa v tomto prípade vyžaduje aktivita obvineného
- aktivita obvineného = aktivácia zákazu nemo tenetur = aktivácia zákazu nútiť k odovzdaniu veci
- POZOR: keď je obvinený dobrovoľne aktívny = nemo tenetur sa neuplatňuje
- nemo tenetur sa aktivuje len v prípade, že obvinený je aktívny z donútenia

§ 90 ods. 1 TP

Ak vec, ktorá môže slúžiť na účely dokazovania, na vyzvanie nevydá ten, kto ju má pri sebe, môže mu byť na príkaz predsedu senátu a v prípravnom konaní na príkaz prokurátora alebo policajta odňatá. Policajt potrebuje na vydanie takeho príkazu predchádzajúci súhlas prokurátora.

- nemo tenetur sa neuplatňuje
- dôvod: vec sa v tomto prípade zaistí bez potreby aktivity obvineného
- príkaz vždy smeruje k nútenému odobratiu veci
- nútené zaistenie veci = obvinený je pri tom pasívny

Praktický príklad č. 2

Skutkový stav: Karol L. je podozrivý zo spáchania trestného činu vraždy podľa § 144 ods. 1 TZ. Na mieste činu bola nájdená DNA, ktorú sa zatiaľ nepodarilo stotožniť. Na tento účel bola Karolovi L. odobratá vzorka DNA. Karol L. odber odmietol, ale bol k nemu prinútený použitím donútenia zo strany konajúcich príslušníkov PZ, a to tak, že príslušník PZ ho fyzicky pridržel, kým iný príslušník PZ mu odoberal vzorku DNA vo forme steru.

Riešenie prípadu: V tomto prípade nebola porušená zásada nemo tenetur a to z toho dôvodu, že pri odbere biologického materiálu sa nevyžaduje kooperácia, teda aktivita zo strany podozrivého, resp. obvineného. Pri odbere biologického materiálu je totiž obvinený pasívny.

Vysvetlenie na relevantnej právnej úprave:

§ 155 Prehliadka tela a obdobné úkony

(1) Prehliadke tela je povinný podrobiť sa každý, ak treba zistiť, či sú na jeho tele stopy alebo následky trestného činu. Ak prehliadku tela nerobí lekár, môže ju vykonať len osoba toho istého pohlavia.

(2) Ak na dôkaz treba vykonať odber krvi alebo iný obdobný úkon, je osoba, o ktorú ide, povinná strpieť, aby jej lekár alebo odborný zdravotný pracovník odobral krv alebo vykonal iný obdobný úkon, ak nie je spojený s nebezpečenstvom pre jej zdravie. Odber biologického materiálu, ktorý nie je spojený so zásahom do telesnej integrity osoby, ktorej sa úkon týka, môže uskutočniť aj táto osoba alebo s jej súhlasom orgán činný v trestnom konaní.

(3) Osoba podozrivá zo spáchania trestného činu a obvinený sú povinní strpieť odobratie daktyloskopických odtlačkov, ktoré vykoná policajt, a odobratie vzorky na účel analýzy deoxyribonukleovej kyseliny; pri odbere vzoriek na účel analýzy deoxyribonukleovej kyseliny sa postupuje podľa osobitného predpisu. **V prípade, že podozrivá osoba alebo obvinený po márnej výzve odmietne dobrovoľne strpieť úkony uvedené v tomto odseku, môžu byť tieto vykonané proti ich vôli na základe príkazu podľa odseku 4.**

(4) Príkaz na prehliadku tela, na odber krvi alebo na iný obdobný úkon vydá predseda senátu a pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní prokurátor alebo s jeho súhlasom policajt. Príkaz musí byť vydaný písomne a musí byť odôvodnený.

(5) Ak na účely dokazovania treba zistiť totožnosť osoby, ktorá sa zdržiavala na mieste činu, je osoba, o ktorú ide, povinná strpieť úkony potrebné na také zistenie vrátane odobratia daktyloskopických odtlačkov.

(6) O povinnosti podľa predchádzajúcich odsekov treba túto osobu poučiť a upozorniť ju na následky nevyhovievania výzve alebo príkazu na jej splnenie.

- ↓
- odoberanie vzorky DNA po nesúhlase obvineného = možnosť použitia donútenia
 - donútenie je možné, pretože tu nie je daný zákaz nemo tenetur
 - zákaz nemo tenetur tu nie je daný preto, že pri odoberaní DNA je obvinený pasívny
 - pasivita obvineného = nemo tenetur neplatí

4.3 Teória aktívnej kooperácie v judikatúre Najvyššieho súdu Slovenskej republiky

Vyššie popísaná teória aktívnej kooperácie bola rozvinutá v nasledovnom rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 5 Tdo 71/2014.

Skutkový stav prípadu:

Okresný súd Námestovo rozsudkom z 13. februára 2014, sp. zn. 6T/152/2013, uznal obvineného P.R. za vinného z prečinu ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 ods. 1 TZ na tom skutkovom základe, že dňa 3. augusta 2013 v čase okolo 03.20 hodine, po predchádzajúcom požití alkoholických nápojov, viedol osobné motorové vozidlo značky BMW X5 evidenčné číslo X. po uliciach M., a SNP v meste N., smerom na ulicu O., pričom na ulici SNP, pri rodinnom dome číslo X., bol zastavený a kontrolovaný hliadkou Obvodného oddelenia PZ N. a vykonanou dychovou skúškou mu bolo dňa 3. augusta 2013 v čase o 03.24 hodine zistené 0,71 mg/l alkoholu v dychu. Súd prvého stupňa ho za to odsúdil podľa § 289 ods. 1 Tr. zák., § 59 ods. 1, ods. 2 Tr. zák. a § 38 ods. 3, § 36 písm. j/ Tr. zák. na peňažný trest vo výmere 700,- (sedemsto) eur. Podľa § 57 ods. 3 Tr. zák. pre prípad, že by výkon tohto trestu mohol byť úmyselne zmarený, ustanovil súd prvého stupňa náhradný trest odňatia slobody vo výmere 25 (dvadsaťpäť) dní. Zároveň obvinenému podľa § 61 ods. 1, ods. 2 Tr. zák., § 38 ods. 3, § 36 písm. j/ Tr. zák. uložil trest zákazu činnosti viesť motorové vozidlá akéhokoľvek druhu vo výmere 36 (tridsaťšesť) mesiacov.

Proti tomuto rozsudku, po jeho vyhlásení a poučení o opravnom prostriedku, zahlásil obvinený P.R. ihneď odvolanie čo do výroku o vine aj treste. Primárne vytýkal to, že ho policajti podrobili dychovej skúške bez toho, aby ho predtým poučili o práve neprispievať k vlastnému obviňovaniu, hoci už museli mať podozrenie (ak by sme vychádzali z ich tvrdení, že vodič jazdil zo strany na stranu), že sa dopustil minimálne priestupku. Následne obvinený vytýkal samotný postup policajtov pri dychovej skúške, keď podľa jeho tvrdení nebol ani pri jednom vytlačení výsledkov z „dregru“ osobne prítomný a nebolo mu umožnené vidieť, ako ten doklad príslušníci PZ tlačia, keďže v čase keď bol podrobený prvej dychovej skúške sedel v motorovom vozidle a hodnotu, ktorú mal prístroj Alcotest Dräger po meraní ukázať, na vlastné oči nevidel, túto hodnotu mu policajt len oznámil a následne odišiel do zadnej časti motorového vozidla hliadky a naspäť sa vrátil už s vytlačeným záznamom o vykonaní dychovej skúšky. Nakoniec obvinený, s poukazom na ním predložené závery odborných výskumov a názory odborníkov zaoberajúcich sa otázkou presnosti merania dychového analyzátora Alcotest

Dräger, v odvolaní spochybnil správnosť výsledkov merania tohto prístroja. Poukázal na obsah návodu na použitie dychového analyzátoru Alcotest Dräger, v ktorom ani samotný výrobca pri striktnom dodržaní návodu negarantuje objektívny výsledok. Obvinený ďalej v odvolaní uviedol, že od začiatku trestného stíhania nepopieral, že v pohostinstve D. v N. pred jazdou požil alkoholické nápoje a následne viedol motorové vozidlo, avšak odmietal hodnotu alkoholu, ktorá mu mala byť nameraná v dychu, pričom na zdôvodnenie svojho názoru súdu uviedol viaceré podľa neho podstatné skutočnosti, ktoré mal súd v danej veci zvážiť (vypil tri pollitrové desaťstupňové pívá, alkoholický nápoj vypil na ex, bol unavený, nakoľko mal za sebou náročný pracovný deň, o čom aj predložil dôkaz, alkoholický nápoj vypil nalačno, v daný deň boli vysoké teploty...). Obvinený zotrval na svojom presvedčení, že nemohol mať v dychu tak vysokú hodnotu alkoholu. Zdôraznil, že váži 110 kg a vzhľadom na svoju hmotnosť predpokladal, že tri desaťstupňové pívá nebudú mať žiaden vplyv na jeho schopnosť viesť bezpečne motorové vozidlo, pretože on účinky alkoholu na seba vôbec nepocíťoval, necítil sa opitý a už vôbec sa necítil „v stave vylučujúcom spôsobilosť“ ako to predpokladá ustanovenie § 289 ods. 1 Tr. zák. Poprel, že by po ceste autom jazdil zo strany na stranu a spochybnil výpoveď policajta Bc. J.Č., ktorému toto tvrdenie súd prvého stupňa uveril. Ďalej argumentoval tým, že ak súd policajtovi uveril, mal sa tiež vyrovnáť so skutočnosťou, prečo ho hliadka nezastavila ihneď, ale ho nechala viesť vozidlo ešte ďalších 500 metrov. Tým, že policajti nezakročili ihneď, mali podľa obvineného porušiť služobné predpisy i zákon. Túto časť odvolacej argumentácie obvinený uzavrel tým, že odôvodnenie napadnutého rozsudku neposkytlo odpoveď na otázku, do akej miery možno výsledky analyzátoru dychu Alcotest Dräger považovať za odrážajúce skutočnosť.

Riešenie prípadu zo strany Najvyššieho súdu SR a vytvorenie teórie aktívnej spolupráce

- I. Uplatňovanie zásady „nikto nie je povinný obviňovať seba samého“, vyplývajúci z čl. 37 ods. 1 a čl. 40 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd a výslovne zakotvený v čl. 14 ods. 3 písm. g) Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, má chrániť obvineného pred bezprávnym donucovaním zo strany štátnych orgánov a tým prispievať k zaisteniu spravodlivého procesu. Právo neprispievať k vlastnému obvineniu sa v prvom rade týka rešpektovania vôle obvineného mlčať, ako aj neprispievať ku svojmu obvineniu a usvedčeniu iným aktívnym konaním. Obvineného však možno podrobiť strpeniu dôkazných úkonov, ktoré predpokladajú len jeho pasívnu účasť, a to aj s použitím určitého stupňa nátlaku, ktorý však nesmie byť zneužitý jeho neprimeranosťou. Od obvineného možno požadovať, aby strpel napr. odňatie vecí, odobratie vzorky dychu, moču, krvi,

pachu, vlasov alebo tkanív pre účely testu DNA – a to i za pomoci donútenia, napriek skutočnosti, že ho tieto dôkazy usvedčujú.

- II. Dychová skúška na prítomnosť alkoholu v krvi vodiča musí byť podľa ustanovenia § 5 ods. 4 zákona č. 219/1996 Z.z. o ochrane pred zneužívaním alkoholických nápojov a o zriaďovaní a prevádzke protialkoholických záchytných izieb v znení neskorších predpisov, vykonaná prístrojom, spoľahlivosť ktorého je preukázaná certifikátom o overení tohto analyzátora dychu, po poučení vodiča o spôsobe vykonania dychovej skúšky.

4.4 Praktický prípad na overenie poznatkov z problematiky ne bis in idem a nemo tenetur se ipsum accusare

Skutkový stav prípadu:

Karol L. sa dňa 3.3.2018 o 23:00 vlámal do bytu poškodeného Vladimíra P. Pri snahe o otvorenie skrinky so šperkami sa skrinka rozbila a spôsobila Karolovi L. reznú ranu, na základe čoho zostali na skrinke drobné stopy krvi. Potom ako bola susedmi z dôvodu podozrivého pohybu v byte privolaná poriadková hliadka PZ, prišlo k zadržaniu Karola L. v blízkosti vchodu do bytového domu, pričom tvrdil, že na danom mieste sa nachádza iba z dôvodu prechádzky a ranu na ruke si spôsobil pri zbieraní skla zo zeme po rozbití sklenej fľaše. Vyšetrovateľ však aj napriek týmto tvrdeniam nariadil odobratie krvi Karolovi L, pričom tento so skúškou nesúhlasil, čo dával najavo značným odporom. Karol L. pritom nebol zo strany vyšetrovateľa upozornený na to, že vzorku krvi proti vôli poskytnúť nemusí. Na základe pozitívneho výsledku porovnania krvi bolo voči Karolovi L. začaté trestné stíhanie. Karol L. hneď potom podal dozorujúcemu prokurátorovi žiadosť na preskúmanie postupu policajta podľa § 210 TP, pričom v nej argumentoval dvomi skutočnosťami:

1. bol prinútený ku krvnej skúške aj napriek tomu, že s tým nesúhlasil,
2. vyšetrovateľ ho neupozornil na to, že vzorku krvi poskytnúť nemusí.

Dozorujúci prokurátor žiadosti vyhovel, zrušil uznesenie o vznesení obvinenia a prijal uznesenie o zastavení trestného stíhania proti Karolovi L.

O dva mesiace po vydaní predmetného rozhodnutia získal vyšetrovateľ PZ informáciu o tom, že ukradnuté šperky z bytu Vladimíra P. sa nachádzajú v rodinnom dome Karola L. Na základe toho bola vykonaná domová prehliadka a zaistené šperky. Okamžite po zaistení šperkov začal vyšetrovateľ PZ trestné stíhanie voči Karolovi L.

Úloha:

1. Posúďte prípad z hľadiska správnosti a zákonnosti postupu orgánov činných v trestnom konaní a identifikujte v ich postupe minimálne dve procesné chyby:

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Riešenie:

1. Zle vyhodnotená žiadosť obvineného Karola L.

V tomto prípade sa neuplatňuje nemo tenetur, pretože na vzorky krvi, DNA, vlasov atď. sa neaplikuje ani teória charakteru dôkazu (ESLP) ani teória aktívnej spolupráce (NSSR). Pri odoberaní vzoriek totiž ide o pasivitu na strane obvineného, pričom súčasne ide o dôkaz existujúci nezávisle od vôle obvineného.

Nemo tenetur by sa uplatňoval v prípade, že by bol prinútený k odovzdaniu šperkov, ktoré ukradol, k priznaniu sa ku krádeži, alebo pokiaľ by vyšetrovateľ uplatnil § 89a TP bez poučenia o tom, že odovzdať dôkazy v podobe šperkov nemusí.

2. Nesprávny postup vyšetrovateľa, pokiaľ ide o začatie druhého trestného stíhania proti Karolovi L.

V tomto prípade bola porušená zásada ne bis in idem. V prvom konaní mal totiž Karol L. postavenie obvineného (totožnosť osoby), išlo o totožný skutok a prvé konanie skončilo meritórnym rozhodnutím. Jedinou možnosťou, ako v tomto prípade uskutočniť druhé trestné konanie proti Karolovi L. pre totožný skutok je uplatnenie mimoriadneho opravného prostriedku a na jeho podklade zrušenie pôvodného uznesenia o zastavení trestného stíhania.

Takýto postup by nebol potrebný a postup vyšetrovateľa by bol v súlade so zákonom, pokiaľ by pôvodné uznesenie o zastavení trestného stíhania nebolo vydané v rámci trestného stíhania voči konkrétnej osobe podľa § 206 ods. 1 TP, ale iba v rámci trestného stíhania vo veci podľa § 199 ods. 1 TP. V takom prípade by totiž Karol L. mal len procesný status podozrivého a preto by nebolo možné konštatovať splnenie podmienky totožnosti osoby na účel uplatnenia zákazu plynúceho zo zásady ne bis in idem.

5. Zásada legality a zásada oportunity

Zásada legality a zásada oportunity predstavujú základné zásady trestného konania, ktoré sú podradené pod skupinu zásad začatia konania. Obe uvedené zásady nachádzajú svoje legislatívne ukotvenie v ustanovení § 2 ods. 5 TP:

Prokurátor v trestnom konaní zastupuje štát. Ak tento zákon, medzinárodná zmluva vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom (ďalej len „medzinárodná zmluva“) alebo rozhodnutie medzinárodnej organizácie, ktorým je Slovenská republika viazaná, neustanovuje inak, prokurátor je povinný stíhať všetky trestné činy, o ktorých sa dozvedel.

Zásada legality je ukotvená v druhej vete vyššie citovaného ustanovenia a vyjadruje povinnosť prokurátora stíhať všetky trestné činy, o ktorých sa dozvedel, pokiaľ trestný poriadok, medzinárodná zmluva alebo rozhodnutie medzinárodnej organizácie, ktorým je Slovenská republika viazaná, neustanovuje inak. Zásada legality je konkretizáciou zásady oficiality v čase začatia trestného konania.⁴ Zásada legality predstavuje v zjednodušenom vyjadrení koncipovanie povinnosti prokurátora stíhať všetky trestné činy, o ktorých sa dozvedel. V tejto súvislosti je dôležité doplniť, že aj napriek tomu, že zákonodarca pracuje v ustanovení § 2 ods. 5 TP výlučne s pojmom prokurátor, povinnosť stíhať trestné činy a teda prijímať trestné oznámenia nasvedčujúce ich spáchaniu je potrebné vykladať tak, že sa viaže nielen na prokurátora ale aj na policajta, teda na orgány činné v trestnom konaní ako také.

Zásada legality spočíva v povinnosti orgánov činných v trestnom konaní stíhať všetky trestné činy, o ktorých sa dozvedeli, je modifikovaná prvou časťou druhej vety ustanovenia § 2 ods. 5 TP. Táto časť ustanovenia teda formuluje výnimky zo zásady legality. V zmysle tejto vety povinnosť stíhať trestné činy daná nie je vtedy, keď to ustanovuje:

- a) Trestný poriadok,
- b) medzinárodná zmluva alebo
- c) rozhodnutie medzinárodnej organizácie, ktorým je Slovenská republika viazaná.

Najzásadnejšiu pozornosť si zasluhujú výnimky z povinnosti stíhať trestné činy, ktoré vyplývajú zo zákona, konkrétne z príslušných ustanovení Trestného poriadku.

⁴ Šimovček, I., Szabová, E. a kol.: Trestné právo procesné. 4. prepracované vydanie. Praha : Aleš Čeněk, 2023, s. 57

5.1 Výnimky zo zásady legality

Výnimky zo zásady legality plynúce z ustanovení Trestného poriadku možno rozdeliť do dvoch skupín:

1. skupina výnimiek = výnimky, ktoré majú charakter situácie, kedy prokurátor nemôže stíhať trestný čin
 - tieto výnimky majú podobu dôvodov neprípustnosti trestného stíhania podľa § 9 ods. 1 TP
2. skupina výnimiek = výnimky, ktoré majú charakter situácie, kedy prokurátor môže stíhať trestný čin, ale stíhať ho nebude
 - tieto výnimky majú podobu tzv. odklonov

5.2 Prvá skupina výnimiek zo zásady legality

Prvá skupina výnimiek zo zásady legality je charakterizovaná tým, že prokurátor trestný čin stíhať nemôže z dôvodu existencie určitej zákonnej prekážky. Tieto zákonné prekážky sú formulované v ustanovení § 9 ods. 1 TP a majú podobu dôvodov neprípustnosti trestného stíhania. Dôvody, ktoré spôsobujú nemožnosť zahájenia trestného stíhania sú nasledovné:

- a) premlčanie trestného stíhania,
- b) vyňatie osoby z pôsobnosti orgánov činných v trestnom konaní a súdu, alebo odopretie poskytnutia súhlasu na trestné stíhanie konkrétnej osoby, pokiaľ sa takýto súhlas vyžaduje,
- c) vylúčenie trestnej zodpovednosti z dôvodu nedostatku veku dotknutej osoby,
- d) smrť alebo vyhlásenie za mŕtveho,
- e) existencia zákazu plynúceho zo zásady ne bis in idem,
- f) absencia súhlasu poškodeného s trestným stíhaním v prípade, kedy sa takýto súhlas podľa Trestného poriadku vyžaduje,
- g) dôvod, ktorý je ustanovený medzinárodnou zmluvou.

Ad a) Premlčanie trestného stíhania

Premlčanie trestného stíhania predstavuje situáciu, kedy prokurátor nemôže zahájiť trestné stíhanie, pretože už uplynula príslušná premlčacia doba ukotvená pre konkrétny trestný čin v ustanovení § 87 ods. 1 TZ, ktorá začína plynúť okamihom spáchania trestného činu. Premlčacie lehoty sú nasledovné:

- a) tridsať rokov, ak ide o zločin, za ktorý Trestný zákon dovoľuje uložiť trest odňatia slobody na doživotie,
- b) pätnásť rokov, ak ide o zločin, za ktorý Trestný zákon v osobitnej časti dovoľuje uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou desať rokov,
- c) desať rokov, ak ide o ostatné zločiny,
- d) päť rokov, ak ide o prečin, za ktorý Trestný zákon v osobitnej časti dovoľuje uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou tri roky,
- e) tri roky pri ostatných prečinoch.

Ad b) Vyňatie z pôsobnosti Trestného poriadku

Vyňatie z pôsobnosti Trestného poriadku je vo svojej podstate procesnou exempciou. Exempcie sú jednak hmotnoprávne, ktoré predstavujú privilégium beztrestnosti a majú trvalý charakter, a jednak procesnoprávne s privilégiom trestnej nestíhatelnosti, t. j. čiastočným alebo úplným vyňatím určitých osôb z právomoci orgánov činných v trestnom konaní a súdu. Procesné exempcie sú prechodnej povahy, t. j. trvajú len dovtedy, kým existuje dôvod takejto exempcie, na rozdiel od hmotnoprávných exempcií, ktoré majú charakter trvalý.

Existencia procesnej exempcie predstavuje dôvod neprípustnosti trestného stíhania. Prokurátor preto nebude trestne stíhať takú osobu, na ktorú sa procesná exempcia vzťahuje.

Hmotnoprávna a procesná exempcia: porovnanie a vysvetlenie

	Hmotnoprávna exempcia	Procesná exempcia
definícia	na podklade konkrétnej skutočnosti, ktorá spôsobuje vznik HE, nie je konanie dotknutej osoby trestný činom (je beztrestné)	na podklade skutočnosti, ktorá spôsobila vznik PE, nie je možné dotknutú osobu trestne stíhať (konanie tejto osoby je t.činom, ale nemožno ju určitý čas, počas trvania danej skutočnosti, stíhať)
spoločné črty	skutočnosť, ktorá vyvoláva HE ↓ funkcia ↓ dôsledok jej existencie	skutočnosť, ktorá vyvoláva PE ↓ funkcia ↓ dôsledok jej existencie
rozdiele	beztrestnosť konania ↓ trvalý charakter	dočasná nestíhatelnosť ↓ dočasný charakter ↓ lebo funkcia = dočasná prekážka stíhania

Vymedzenie osôb požívajúcich hmotnoprávnu a procesnú exempciu

	Hmotnoprávna exempcia	Procesná exempcia
prezident SR	ak sa dopustí trestného činu počas funkcie, nemožno ho zaň trestne stíhať a to ani po ukončení funkcie ↓ výnimka spáchanie trestného činu, ktorý by sa dal charakterizovať ako úmyselné porušenie ústavy alebo vlastizrada	ak sa dopustí trestného činu pred nástupom do funkcie, nemožno ho zaň stíhať počas výkonu funkcie (po ukončení funkcie stíhaný bude)
poslanci NR SR	nemožno ich nikdy (ani po zániku funkcie) stíhať za výroky a hlasovanie v NR SR	nemajú (zrušená od 1.9.2012)
sudcovia	nemožno ich nikdy (ani po zániku funkcie) stíhať za rozhodovanie a hlasovanie	nemajú (zrušená od 1.9.2014 ústavným zák. č. 161/2014 Z.z.) ↓ ponechaný len súhlas na vzatie do väzby (od ÚS SR)
prísediaci	nemožno ich nikdy (ani po zániku funkcie) stíhať za rozhodovanie a hlasovanie	nemajú (zrušená od 1.9.2014 ústavným zák. č. 161/2014 Z.z.) ↓ ponechaný len súhlas na vzatie do väzby (od SS SR ⁵) ale len pri TČ súvisiacich s výkonom ich funkcie
sudcovia ÚS SR	nemožno ich nikdy (ani po zániku funkcie) stíhať za rozhodovanie a hlasovanie	nemajú (zrušená od 1.9.2014 ústavným zák. č. 161/2014 Z.z.) ↓ ponechaný len súhlas na vzatie do väzby (od ÚS SR) + povinnosť oznámiť ÚS SR zadržanie sudcu
generálny prokurátor	nemá a ani nikdy nemal	mal, ale bola zrušená od 1.9.2014 ústavným zák. č. 161/2014 Z.z. ↓ ponechaný len súhlas na vzatie do väzby (od ÚS SR)

⁵ Súdna rada Slovenskej republiky

Ad c) Vylúčenie trestnej zodpovednosti z dôvodu nedostatku veku dotknutej osoby

Vylúčenie trestnej zodpovednosti z dôvodu nedostatku veku dotknutej osoby je ďalším dôvodom neprípustnosti trestného stíhania. Podobne ako dôvod vo forme premlčania, tak aj tento dôvod má svoj základ v trestnom práve hmotnom. Z hľadiska trestného práva hmotného je dôležité pripomenúť, že založenie trestnej zodpovednosti vyžaduje kumulatívne splnenie dvoch podmienok, a to:

1. vek páchatel'a, konkrétne vek štrnásť rokov v čase spáchania trestného činu, a
2. príčetnosť páchatel'a v čase spáchania trestného činu.

Skutočnosťou spôsobujúcou neprípustnosť trestného stíhania je však len nenaplnenie prvej z uvedených dvoch podmienok trestnej zodpovednosti. Inak povedané, charakter dôvodu neprípustnosti trestného stíhania má len absencia veku, nie však absencia príčetnosti.

Dôvodom uvedeného je tá skutočnosť, že kým vek je kategóriou okamžite overiteľnou, príčetnosť páchatel'a je možné overiť výlučne na základe znaleckého skúmania realizovaného na podklade ustanovenia § 148 TP. Výlučne na podklade spracovaného znaleckého posudku možno vysloviť konštatovanie o nepríčetnosti obvineného a teda konštatovanie o neexistencii trestnej zodpovednosti. Procesný postup v tomto prípade je nasledovný:

1. vznesenia obvinenia voči konkrétnej osobe podľa § 206 ods. 1 TP
2. vyšetrenie duševného stavu obvineného podľa § 148 TP a spracovanie znaleckého posudku
3. zastavenie trestného stíhania podľa § 215 ods. 1 písm. e) TP z dôvodu nepríčetnosti obvineného
4. oslobodenie spod obžaloby z dôvodu podľa § 285 písm. d) TP (pokiaľ sa nepríčetnosť preukáže až v konaní na súde)

Vychádzajúc z vyššie uvedeného možno vysloviť nasledovné:

- A. nedostatok veku páchatel'a = dôvod neprípustnosti trestného stíhania
- B. nedostatok príčetnosti páchatel'a $\neq$ dôvod neprípustnosti trestného stíhania
- C. nedostatok príčetnosti páchatel'a = dôvod zastavenia trestného stíhania / dôvod oslobodenia obvineného spod obžaloby.

Relevantná právna úprava:

§ 148 TP

(1) Duševný stav obvineného vyšetruje znalec z odboru psychiatrie.

(2) Na vyšetrenie duševného stavu obvineného je potrebný príkaz súdu a v prípravnom konaní sudcu pre prípravné konanie.

§ 215 ods. 1 písm. e) TP: Prokurátor zastaví trestné stíhanie, ak obvinený nebol v čase činu pre nepríčetnosť trestne zodpovedný.

§ 285 písm. d) TP: Súd oslobodí obžalovaného spod obžaloby, ak obžalovaný nie je pre nepríčetnosť trestne zodpovedný.

Ad d) Smrť alebo vyhlásenie za mŕtveho

Smrť alebo vyhlásenie za mŕtveho predstavuje ďalší dôvod neprípustnosti trestného stíhania. Uvedené vychádza zo základnej premisy, v zmysle ktorej vedenie trestného stíhania je realizovateľné výlučne vo vzťahu k živej osobe. Z tohto pravidla však Trestný poriadok koncipuje výnimku v rámci právnej úpravy mimoriadnych opravných prostriedkov. Predmetná výnimka má podobu zákonnej možnosti podať dovolanie a návrh na obnovu konania aj v prípade, kedy obvinený zomrel, avšak uvedené platí len za podmienky, že dovolanie alebo návrh na obnovu konania smerujú v prospech obvineného. Tieto výnimky predstavujú spôsob očistenia mena zomrelej odsúdenej osoby.

Relevantná právna úprava:

§ 368 ods. 3 TP: Smrť obvineného alebo vyhlásenie obvineného za mŕtveho neprekáža uskutočneniu dovolacieho konania, ak dovolanie má byť alebo bolo podané v prospech obvineného. Ak také dovolanie podala osoba uvedená v § 369 ods. 5, písomný súhlas obvineného nie je potrebný. Ak sa v dovolacom konaní zruší napadnuté rozhodnutie, smrť obvineného alebo jeho vyhlásenie za mŕtveho neprekáža vykonaniu ďalšieho konania a trestné stíhanie nemožno zastaviť preto, že obvinený zomrel alebo bol vyhlásený za mŕtveho.

§ 396 ods. 3 TP: V prospech obvineného môžu návrh na povolenie obnovy konania podať okrem obvineného aj osoby, ktoré by mohli podať v jeho prospech odvolanie. Ak by tak mohli urobiť i proti vôli obvineného, môžu proti jeho vôli podať i návrh na povolenie obnovy konania. Taký návrh môžu urobiť aj po smrti obvineného.

Ad e) Existencia zákazu plynúceho zo zásady ne bis in idem

Tento dôvod neprípustnosti trestného stíhania bol podrobne rozobrať v tretej kapitole.

Ad f) Absencia súhlasu poškodeného s trestným stíhaním v prípade, kedy sa takýto súhlas podľa Trestného poriadku vyžaduje

Absencia súhlasu poškodeného s trestným stíhaním predstavuje dôvod neprípustnosti trestného stíhania, ktorý je podrobne upravený v ustanovení § 211 TP. Predmetné ustanovenie detailne upravuje podmienky, na základe ktorých kumulatívneho naplnenia dochádza k aktivácii tohto špecifického práva poškodenej osoby. Ide o nasledovné tri podmienky:

1. Spáchanie niektorého z taxatívne vymedzených trestných činov, konkrétne ide o tieto trestné činy:

Trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 157 a 158, ohrozovania pohlavnou chorobou podľa § 167, neposkytnutia pomoci podľa § 177 a 178, porušovania domovej slobody podľa § 194, ochrany súkromia v obydli podľa § 194a, porušovania tajomstva prepravovaných správ podľa § 196 a 197, krádeže podľa § 212, sprenevery podľa § 213, neoprávneného užívania cudzej veci podľa § 215, neoprávneného používania cudzieho motorového vozidla podľa § 216 a 217, neoprávneného zásahu do práva k domu, bytu alebo nebytovému priestoru podľa § 218, neoprávneného výrobenia a používania platobného prostriedku podľa § 219, podvodu podľa § 221, úžery podľa § 235, zatajenia veci podľa § 236, porušovania povinností pri správe cudzieho majetku podľa § 237 a 238, poškodzovania veriteľa podľa § 239, zvýhodňovania veriteľa podľa § 240, poškodzovania cudzej veci podľa § 245 a 246, poškodenia a zneužitia záznamu na nosiči informácií podľa § 247, porušovania autorského práva podľa § 283, krivého obvinenia podľa § 345, nebezpečného prenasledovania podľa § 360a, ohovárania podľa § 373, poškodzovania cudzích práv podľa § 375 TZ.

2. Existencia blízkeho vzťahu medzi obvineným a poškodeným

Medzi osobou obvineného a osobou poškodeného musí existovať niektorý z nasledujúcich blízkych pomerov: príbuzenstvo v priamom rade, súrodenci, osvojiteľ a osvojenec, manželia alebo druhovia.

Blízky vzťah nemusí existovať v čase spáchania trestného činu. Vznik takéhoto vzťahu kedykoľvek počas trestného konania spôsobuje vznik práva poškodeného podľa § 211 TP.

3. Negatívna podmienka

Trestným činom nebola spôsobená smrť alebo trestným činom nebol poškodený štát, obec, vyšší územný celok, právnická osoba s majetkovou účasťou štátu alebo právnická osoba, ktorá hospodári s verejnými financiami.

V prípade kumulatívneho naplnenia oboch podmienok dochádza k založeniu práva poškodenej osoby vysloviť, či súhlasí s vedením trestného stíhania voči obvinenej osobe. V tejto súvislosti možno hovoriť nielen o výnimke zo zásady legality ale aj o výnimke zo zásady oficiality. Právo poškodeného na udelenie súhlasu s trestným stíhaním je totiž prejavom zásady dispozície v trestnom konaní. V tejto súvislosti je dôležité zdôrazniť nasledovné:

1. právo poškodeného na udelenie súhlasu s trestným stíhaním = prejav dispozície zásady
2. dispozičná zásada = atypická pre trestné konanie
3. zásada oficiality = typická pre trestné konania

Dispozičná zásada, ktorá je atypickou zásadou pre trestné konanie, ktoré je v zásade ovládané oficialitou, má v trestnom konaní niekoľko prejavov:

1. právo poškodeného na udelenie súhlasu s trestným stíhaním
2. opravné konanie = opravné konanie nezačína ex offa, ale na podklade konkrétneho návrhu, teda na podklade podania opravného prostriedku (výnimkou je opravný prostriedok podľa § 363 TP)
3. podanie obžaloby, resp. návrhu na schválenie dohody o vine a treste = konanie na súde nemôže začať ex offa.

5.3 Druhá skupina výnimiek zo zásady legality

Druhá skupina výnimiek zo zásady legality je charakterizovaná tým, že ide o výnimky, ktoré majú charakter situácie, kedy prokurátor môže trestný čin stíhať, a teda neexistuje zákonná prekážka jeho nestíhania, avšak aj napriek tomu ho stíhať nebude. V tomto ohľade hovoríme predovšetkým o tzv. odklonoch trestného konania, ktoré sú odzrkadlením zásady oportunity.

Zásada oportunity je prejavom diskrečnej právomoci prokurátora. Diskrečnú právomoc prokurátora možno definovať ako právo prokurátora rozhodnúť o určitých otázkach podľa vlastného uváženia, v rámci zákonom stanovených hraníc. Ide o aplikovanie vlastnej úvahy prokurátora, ktorá samozrejme rešpektuje zákonné požiadavky. Diskrečnú právomoc si preto nemožno zamieňať s ľubovôľou.

Odklon v trestnom konaní možno definovať ako odklonenie sa od štandardného, typického priebehu trestného konania. Typický priebeh trestného konania možno zjednodušene zhrnúť na nasledovnej schéme:

začatie trestného stíhania → vznesenie obvinenia → podanie obžaloby →
prejednanie veci na hlavnom pojednávaní

schéma č. 2

Uplatnením odklonu sa táto štandardná schéma trestného konania narúša. Odklonmi sú nasledovné inštitúty:

1. zastavenie trestného stíhania spolupracujúceho obvineného podľa § 215 ods. 3 TP (rozhoduje sudca pre prípravné konanie)
2. podmienené zastavenie trestného stíhania podľa § 216 TP (rozhoduje prokurátor)
3. podmienené zastavenie trestného stíhania spolupracujúceho obvineného podľa § 218 TP (rozhoduje sudca pre prípravné konanie)
4. schválenie zmieru podľa § 220 TP (rozhoduje prokurátor)
5. dohoda o vine a treste podľa § 232 TP (o „spísaní“ dohody rozhoduje prokurátor a návrh dohody schvaľuje súd).

Diskrečná právomoc prokurátora, resp. súdu odzrkadlená v odklonoch znamená, že aj napriek tomu, že príde k naplneniu všetkých zákonných podmienok pre aplikovanie toho ktorého odklonu, prokurátor, resp. súd rozhodne o jeho uplatnení na základe vlastnej úvahy a po zvážení všetkých individuálnych okolností prípadu.

Vychádzajúc z uvedeného možno vysloviť nasledovné:

1. zásada oportunity je vyjadrená predovšetkým vo forme odklonov
2. odklony odzrkadľujú diskrečnú právomoc prokurátora a súdu.

5.4 Praktické prípady k zásade legality a oportunity

Praktický príklad č. 1

Skutkový stav: Karol L. bol obvinený dňa 30.9.2017 zo spáchania trestného činu sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 TZ a to na tom skutkovom základe, že ako partner bývalej partnerky Kataríny S. mal sexuálne obťažovať jej maloletú dcéru Júliu S., narodenú 3.3.1982 a to v období od 7.3.1996 do 12.12.1996, v rámci ktorého mala Júlia S. vek 14 rokov. Trestné oznámenie vo vzťahu ku Karolovi L. bolo podané zo strany starej matky Júlie S., ktorá bola v zlom zdravotnom stave a nechcela, aby toto konanie zostalo nepotrestané. Konanie Karola L. bolo podrobne popísané vo výpovedi Júlie S., ktorá sa dostavila na policajné oddelenie v Trnave dňa 15.9.2017. Ako dôvod toho, prečo sa nedostavila na účel podania trestného oznámenia sama uviedla, že celý život kvôli tomu pociťuje hanbu a strach. Tvrdenia

Júlie S. potvrdili aj učiteľky základnej školy, ktorú Júlia S. v danom čase navštevovala - upozorňovali už v tom období matku Júlie S. na podozrivé správanie jej dcéry, ktoré nasvedčovalo sexuálnemu zneužívaniu. O sexuálnych praktikách vo vzťahu k maloletej Júlii S. vypovedala aj jej stará matka Miroslava S., ktorá uviedla, že niekoľkokrát pristihla Karola L. pri podozrivo vyzerajúcej aktivite s Júliou S. Nechcela však vtedy v rodine spôsobovať problémy a z tohto dôvodu v danom čase nič nepovedala. K podaniu trestného oznámenia ju donútil až zhoršujúci sa zdravotný stav a strach z toho, že Karol S. nebude už nikdy čeliť spravodlivosti za svoje konanie, ktoré spôsobil jej vnučke Júlii S. Na základe týchto skutočností a výpovedí prijal vyšetrovateľ PZ uznesenie o vznesení obvinenia voči Karolovi S. a to dňa 30.9.2017.

Relevantná právna úprava:

§ 201 ods. 1 TZ

Kto vykoná súlož s osobou mladšou ako pätnásť rokov alebo kto takú osobu iným spôsobom sexuálne zneužije, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až desať rokov.

§ 87 ods. 5 TZ

Trestné stíhanie sa premlčí najskôr pätnásť rokov potom, čo osoba, na ktorej bol spáchaný trestný čin neoprávneného odoberania orgánov, tkanív a buniek a nezákonnej sterilizácie podľa § 159 ods. 2, trestný čin obchodovania s ľuďmi podľa § 179, trestný čin znásilnenia podľa § 199, trestný čin sexuálneho násillia podľa § 200, trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 až 202, trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 a trestný čin výroby detskej pornografie podľa § 368, dovŕšila osemnásť rok svojho veku.

Úlohy:

1. Identifikujte procesné pochybenie v postupe orgánov činných v trestnom konaní v popísanom zadaní.

Riešenie a vysvetlenie zadania:

Trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 TZ v základnej skutkovej podstate predstavuje z hľadiska závažnosti zločin, za ktorý možno uložiť trest odňatia slobody na tri až desať rokov. Za použitia ustanovenia § 87 ods. 1 TZ možno dospieť k zisteniu, že na tento zločin sa vzťahuje premlčacia lehota v trvaní desať rokov. Z hľadiska plynutia premlčacej doby je však potrebné upozorniť na existenciu dvoch pravidiel:

- a) všeobecné pravidlo = premlčacia doba začína plynúť okamihom spáchania trestného činu, pričom od tohto okamihu plynie premlčacia doba ustanovená podľa § 87 ods. 1 TZ
- b) osobitné pravidlo = uplatňuje sa v prípade vybraných trestných činov vrátane sexuálnych trestných činov druhého dielu druhej hlavy Osobitnej časti Trestného zákona a podľa tohto pravidla sa trestné stíhanie môže premlčať najskôr po uplynutí pätnástich rokov odo dňa, kedy poškodená osoba dosiahla vek osemnásť rokov.

Analýza skutkového stavu

- 1. Právna kvalifikácia trestného činu v zadaní: trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 TZ
- 2. Dátum narodenia obete: 3.3.1982
- 3. Dátum dosiahnutia veku osemnásť rokov obete: 3.3.2000
- 4. Uplatnenie osobitného pravidla premlčania: trestné stíhanie sa premlčalo dňa 3.3.2015
- 5. Dátum vznesenia obvinenia voči Karolovi L.: 30.9.2017
- 6. Výsledok: trestné stíhanie bolo v čase vznesenia obvinenia premlčané a teda existoval dôvod neprípustnosti trestného stíhania podľa § 9 ods. 1 písm. a) TP a preto správnym postupom by bolo prijatie uznesenia o zastavení trestného stíhania podľa § 215 ods. 1 písm. d) TP.

Praktický príklad č. 2

Skutkový stav: Karol L. sa necíti byť vinným zo spáchania trestného činu, ktorý sa mu kladie za vinu a ktorého trestné stíhanie bolo premlčané. Z dôvodu premlčania trestného stíhania bolo prijaté uznesenie o zastavení trestného stíhania podľa § 215 ods. 1 písm. d) TP. Karol L. však podal prokurátorovi žiadosť, v ktorej žiadal, aby sa v konaní ďalej pokračovalo z dôvodu očistenia jeho mena. Prokurátor podal následne v danej veci obžalobu, prebehlo hlavné pojednávanie a súd prijal vo vzťahu ku Karolovi L. odsudzujúci rozsudok a uložil mu trest odňatia slobody v trvaní 5 rokov a 2 mesiace.

Úlohy:

- 1. Bol postup prokurátora a súdu správny?

Relevantná právna úprava:

§ 9 ods. 4 TP: V trestnom stíhaní, ktoré bolo zastavené z dôvodu uvedeného v odseku 1 písm. a), sa však pokračuje, ak vyhlási obvinený do troch dní odvtedy, čo mu bolo uznesenie o

zastavení trestného stíhania oznámené, že na prejednaní veci trvá. O tom treba obvineného poučiť.

§ 286

Ak bolo trestné stíhanie zastavené v dôsledku premlčania alebo z dôvodov uvedených v § 215 ods. 2 a v konaní sa pokračovalo len preto, že obžalovaný na prejednaní veci trval, súd, ak nezistí žiadny iný dôvod na oslobodenie obžalovaného, vysloví vinu, trest však neuloží.

Riešenie prípadu:

Praktický príklad č. 3

Skutkový stav: Karol L., ktorý trpí schizofréniou, vykonal dňa 12.7.2015 krádež v predajni Tesco Trnava, pričom si prisvojil veci v hodnote 750 €. Karol L. bol okamžite v predajni pri opúšťaní jej priestorov zastavený príslušníkom SBS a boli privolaní príslušníci PZ, ktorí ho zaistili a predviedli na policajné oddelenie. Po jeho výsluchu dňa 12.7.2015 vydal poverený príslušník PZ uznesenie o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia voči Karolovi L. Otec Karola L. mu okamžite zabezpečil obhajcu JUDr. Milana S., ktorý napadol postup príslušníkov a podal sťažnosť proti ich rozhodnutiu, v ktorej argumentoval, že mali postupovať analogicky v zmysle § 9 ods. 1 písm. c) TP a to z toho dôvodu, že na trestnú zodpovednosť sa vyžaduje nielen vek ale aj príčetnosť a pri uplatnení analógie je potrebné vychádzať z toho, že tak ako absencia veku tak aj absencia príčetnosti, ktorá bola evidentne u Karola L. daná, je bezpochyby dôvodom neprípustnosti trestného stíhania. Tvrdil, že z uvedeného dôvodu je uznesenie o začatí trestného stíhania nezákonné a žiadal jeho zrušenie.

Úlohy:

1. Bola argumentácia obhajcu JUDr. Milana S. správna?
2. Ako bude rozhodnuté o jeho sťažnosti?

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Zoznam použitých zdrojov

Čentěš, J., Kurilovská, L., Šimovček, I., Burda, E. a kol.: Trestný poriadok I. § 1 - § 195. Bratislava : C. H. Beck, 2021. 1232 s. ISBN 978-80-89603-88-6

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 30. 10. 2019, sp. zn. I. ÚS 417/2018

Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Zolotukhin proti Ruskej federácii

Rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie C-412/21, ktorý súvisí s konaním Dual Prod SRL proti Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Cluj Napoca Comisia regională pentru autorizarea operatorilor de produse supuse accizelor armonizate

Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci A. a B. v Nórsko, sťažnosť č. 29758/11 a 24130/11 zo dňa 15.11.2016

Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Michalache proti Rumunsku zo dňa 08.07.2019, číslo sťažnosti 54012/10

Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Nodet proti Francúzsku zo dňa 06.06.2019, číslo sťažnosti 47342/14

Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Bjarni Ármansson proti Islandu zo dňa 16.04.2019, číslo sťažnosti 72098/14

Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Jalloh v. Nemecko, sťažnosť č. 54810/00

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 5 Tdo 71/2014

Šimovček, I. a kol. Trestné právo procesné. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023. 438 s. ISBN 978-80-7380-927-0